

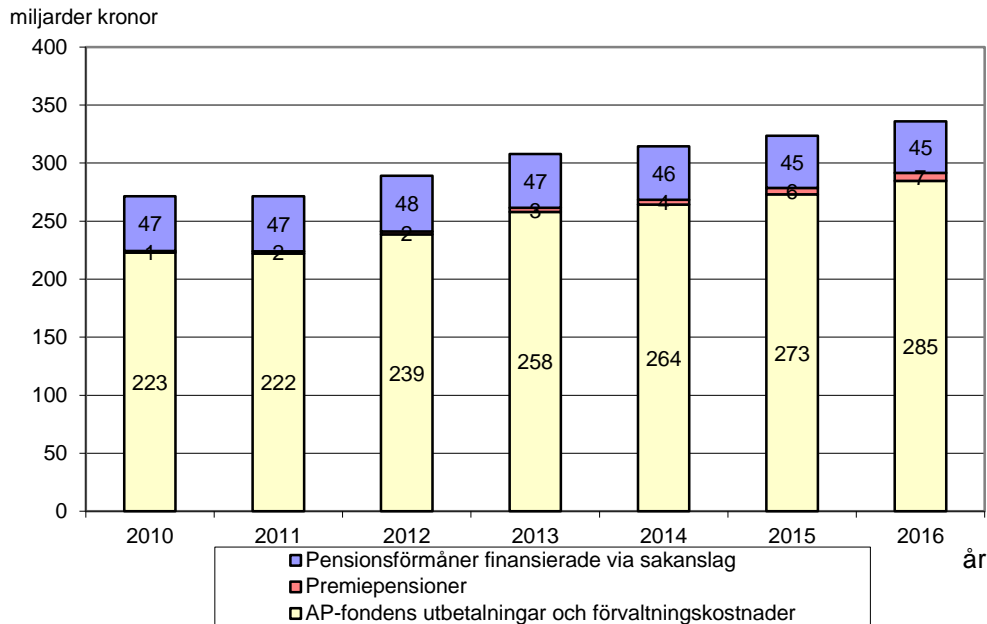
**Anslagsbelastning och prognos för anslag inom
Pensionsmyndighetens ansvarsområde
budgetåren 2012–2016**

Innehåll

Sammanfattning och inledning	3
Prognoser för inkomstindex och balanstal.....	8
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	
1:1 Garantipension till ålderspension	14
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	16
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	18
1:4 Äldreförsörjningsstöd	20
2:1 Pensionsmyndigheten	22
Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	27
1:7 Pensionsrätt för barnår.....	29
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.....	31
Medelpensioneringsålder och utträdesålder.....	36
Bilaga 1	Sammanfattande tabell över anslagsuppföljningen
Bilaga 2	Utgifter inom Pensionsmyndighetens ansvarsområde
Bilaga 3	Månadsfördelade prognoser för 2012

Sammanfattning

Pensionsmyndigheten har i uppdrag att redovisa utgiftsprognoser för förmåner inom dess ansvarsområde. I diagrammet nedan redovisas utgiftsutvecklingen från 2010-2016.

De totala utgifterna förväntas öka under prognosperioden, från 271 miljarder kronor år 2010 till 336 miljarder kronor år 2016. Utgifterna ökar som en följd av fler ålderspensionärer och att pensionerna ökar nominellt. Antalet ålderspensionärer beräknas öka från 1,9 miljoner år 2010 till 2,1 miljoner år 2016.

Antalet 61-åringar som tog tidigt uttag minskade något från 2009 till 2010 och minskningen fortsatte 2011. Under inledningen av 2012 är dock antalet 61-åringar med tidigt uttag betydligt fler än motsvarande period året innan. Antalet som väntar med att ta ut ålderspensionen till efter 65 år fortsätter att öka. Det är dock än så länge färre personer som väljer sent än tidigt uttag av ålderspension.

Från de antaganden som gjorts avseende balansindex beräknas följande förändringar för inkomstpensionerna (och tilläggspensionerna efter 65 år):

Förändring av inkomstpensioner, procent

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Februari-prognos	-4,3	+3,5	+3,1	+0,8	+1,6	+1,7
Maj-prognos	-4,3	+3,5	+4,5	-0,7	+0,5	+1,8

Frånsett år 2014 prognostiseras inkomstpensionen att öka nominellt för varje år under prognosperioden.

Höjningen av prognosen för följsamhetsindexeringen 2013 beror på att prognosen för inkomstindex, och därmed balansindex, har höjts. Sänkningen av prognosen för följsamhetsindexeringen 2014 – 2015 beror främst på att pensionskulden har höjts som en följd av höjda inkomstindex vilket medför att prognosen för balanstalet har sänkts. Därmed sänks prognosen för balansindex trots höjda inkomstindex.

Andelen 65–66-åringar med bostadstillägg eller garantipension har minskat under senare år. Det är en allt större andel som har ett yrkesliv med pensionsgrundande inkomst bakom sig. Därför är det en lägre andel av de nya pensionärerna som får bostadstillägg eller garantipension. Långsiktigt minskar därför antalet ålderspensionärer som får bostadstillägg eller garantipension. Sänkningen av inkomstpensionen 2010 och 2011 medförde dock kortsiktigt att antalet med bostadstillägg eller garantipension ökade något.

I budgetunderlaget beräknades att anslagskrediten för 2012 inte skulle räcka för två anslag, *Bostadstillägg till pensionärer* och *Äldreförsörjningsstöd*. Därför föreslog Pensionsmyndigheten att tilläggsanslag skulle beviljas för dessa två anslag. Vi har nu höjt utgiftsprognosen för 2012 för båda anslagen vilket innebär att tilläggsanslagen skulle behöva bli högre, 762 respektive 78 miljoner kronor. Se bilaga 1.

De viktigaste prognosförändringarna

Utgiftsprognosen för *ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten* har höjts för 2013 vilket främst beror på en höjd prognos för balansindex. För åren 2015 och 2016 har utgiftsprognosen sänkts beroende på en sänkt prognos för balansindex dessa år. Prognosen för antalet ålderspensionärer med tidigt uttag har höjts för alla år

Utgiftsprognosen för *garantipensioner* har höjts för åren 2014 – 2016. Det beror på att prognosen för prisbasbeloppet har höjts och prognosen för balansindex har sänkts för dessa år.

Utgiftsprognosen för *bostadstillägg* har höjts för åren 2012-2016 beroende på att prognosen för antalet förmånstagare har höjts. För åren 2014 – 2016 har prognosen också höjts på grund av de sänkta antagandena för balansindex.

Utgiftsprognosen för *äldreförsörjningsstöd* har höjts ganska kraftigt, främst beroende på en höjd prognos för medelbeloppet.

Förvaltningskostnader

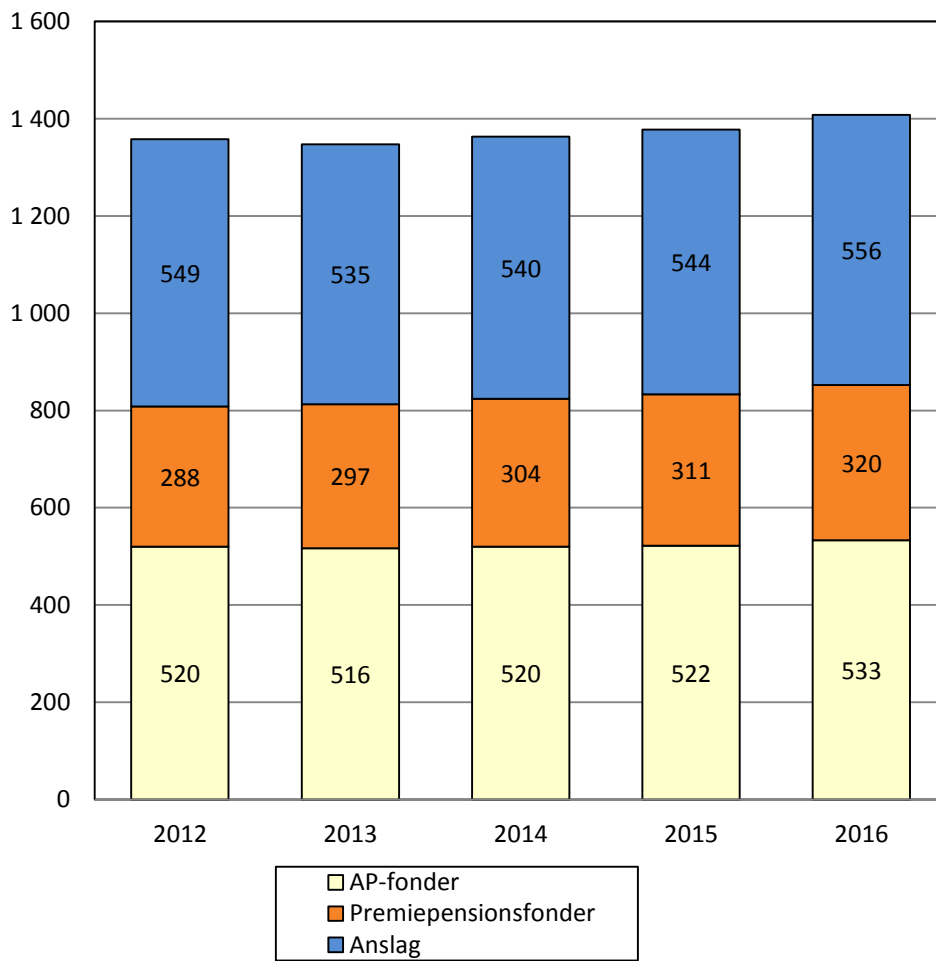
Prognosen för de förvaltningskostnader som belastar anslaget för 2012 är inte förändrad jämfört med föregående prognostillfälle. Till grund för detta har vi första kvartalets utfall och den interna helårsprognos som tagits fram i samband med årets första fördjupade uppföljning vilka inte pekar på några större avvikelser.

Behovet av förvaltningsanslag i löpande priser bedöms ligga på en relativt fast nivå under prognosperioden. I 2012 års prisläge minskar dock kostnaderna till följd av att stora delar av de IT-system som Pensionsmyndigheten har hos Försäkringskassan slutavskrivs under perioden och att kostnader för nya investeringar inte ökar i motsvarande omfattning. Dessutom görs en anpassning till de minskade budgetramar som aviserats till följd av att de medel som vi erhållit sedan myndighetsstarten för att hantera ärendebalanser successivt trappas av. Även viss effekthemtagning från de utvecklingsinsatser som pågår bör kunna göras under perioden.

Pensionsmyndighetens totala förvaltningskostnad för 2012 beräknas till ca 1 358 miljoner kronor och ökar till följd av kostnadsuppräknningar till 1 408 miljoner kronor 2016. I fast penningvärde har den dock en nedåtgående trend de kommande åren.

Diagrammet som följer visar förvaltningskostnadernas utveckling i löpande priser under prognosperioden.

Miljoner kroner

Inledning

Enligt regleringsbrev för budgetåret 2012 ska Pensionsmyndigheten senast den 3 maj 2012 redovisa utgiftsprognoser för 2012 – 2016. Utgiftsprognoserna ska redovisas i Hermes. Prognoserna ska lämnas i löpande priser. Prognoserna ska kommenteras både i förhållande till föregående prognostillfälle och i förhållande till statsbudgeten. De antaganden som ligger till grund för prognoserna ska redovisas.

Denna rapport är svar på regeringsuppdraget och redovisas genom inrapportering i Hermes.

Uppdrag

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2012 ska följande redovisas:

- ❑ belastning på samtliga anslag och anslagsposter redovisat totalt samt fördelat per månad
- ❑ prognoser för 2012 för samtliga anslag och anslagsposter samt för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget, redovisat totalt samt fördelat per månad
- ❑ beräkningar av samtliga anslagsnivåer och anslagsposter samt utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2013 – 2016
- ❑ prognoser för balanstalet för 2013 – 2016
- ❑ prognoser för inkomstindex för 2013 – 2016
- ❑ förklaring till och analys av utfall i samband med förändringar i prognoser,
- ❑ beskrivningar av eventuella förändringar av prognosmodeller,
- ❑ genomsnittsålder för uttag av pension,
- ❑ prognosen för ackumulerad skuld till Riksgäldskontoret avseende räntekontokredit enligt 7 kap 4 § budgetlagen (2011:203) och hur skulden belastar anslag, respektive AP-fonderna och premiepensionssystemet samt
- ❑ användningen av den särskilda krediten enligt 7 kap 6 § budgetlagen (2011:203).

I denna rapport redovisas prognoser för åren 2012 – 2016 för anslag inom Pensionsmyndighetens ansvarsområde inom utgiftsområdena 11 och 12 samt för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget. I respektive avsnitt redovisas även en jämförelse med närmast föregående prognos.

En sammanfattande tabell för 2012 över anslagsuppföljningen inkluderande jämförelse med statens budget redovisas i bilaga 1. Utvecklingen av antal förmånstagare, antal utbetalningar och av olika medelbelopp m.m. redovisas i bilaga 2. Månadsfördelade prognoser för år 2012 redovisas i bilaga 3.

Prognoserna för inkomstindex och balanstal redovisas i ett eget avsnitt.

Genomsnittsålder för uttag av pension redovisas i ett eget avsnitt sist i rapporten.

Redovisningen av ackumulerad skuld till Riksgäldskontoret avseende räntekontokredit samt användningen av den särskilda krediten redovisas i avsnitt 11.2:1 Pensionsmyndigheten.

Prognosunderlag

Pensionsmyndigheten strävar efter att använda det mest aktuella dataunderlaget med godtagbar kvalitet som finns tillgängligt. Eftersom en viss eftersläpning finns i statistiken innebär det för denna rapport att material för mars i största möjliga utsträckning har använts. Det ekonomiska månadsutfallet till och med minst mars 2012 har beaktats för samtliga anslag.

Vid prognoserna tas hänsyn till föreslagna regeländringar i lagda propositioner med lagförslag. Däremot tas oftast inte hänsyn till av regeringen aviserade regeländringar för vilka lagförslag saknas eftersom detaljerat underlag för beräkningar inte finns.

Till beräkningarna har SCB:s befolkningsprognos från 15 april 2011 använts.

Från Konjunkturinstitutet har hämtats in uppgifter med prognoser för löneutveckling och prisbasbelopp med mera. Dessa antaganden har legat till grund för eller fungerat som antaganden vid prognosberäkningarna. Den antagandebild som använts redovisas i bilaga 2.

Kontaktpersoner

Anslag	Kontaktperson
Prognoser för inkomstindex och balanstal	Stefan Granbom, Hans Karlsson
11.1:1 Garantipension till ålderspension	Stefan Granbom
11.1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	Hans Karlsson
11.1:3 Bostadstillägg till pensionärer	Stefan Granbom
11.1:4 Äldreförsörjningsstöd	Stefan Granbom
11.2:1 Pensionsmyndigheten	Johan Söderberg
12.1:5 Barnpensioner och efterlevandestöd till barn	Hans Karlsson
12.1:7 Pensionsrätt för barnår	Nils Holmgren
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	Hans Karlsson
Medelpensioneringsålder och utträdesålder	Hans Karlsson och Hans Olsson

Samtliga kan nås på telefon 0771-771 771

Prognoser för inkomstindex och balanstal

Enligt regleringsbrevet avseende Pensionsmyndigheten ska prognoser lämnas för balanstalet och inkomstindex för 2013 – 2016.

Inkomstindex för ett år baseras på de senaste tre årens genomsnittliga realinkomst-utveckling samt förändringen av konsumentprisindex mellan juni året innan och juni två år innan. Pensionsgrundande inkomster (PGI) som överstiger 0,423 prisbasbelopp ingår för individer som är mellan 16-64 års ålder.

Inkomstindex år 2011 var 142,34 och år 2012 är inkomstindex 149,32, en ökning med 4,9 procent. Pensionsmyndighetens prognos för inkomstindex redovisas nedan. Prognosen baseras på Konjunkturinstitutets prognoser för den ekonomiska utvecklingen. Den antagandebild som använts i prognoserna finns i bilaga 2.

Prognos PGI

	Utfall				Prognos				
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Summa PGI (miljarder kronor)	1249	1302	1305	1346	1412	1465	1512	1569	1631
Procentuell utveckling	4,9	4,3	0,3	3,1	4,9	3,8	3,2	3,8	3,9
Antal med PGI (tusental)	5075	5081	4992	5024	5054	5044	5064	5104	5144
Förändring (tusental)	+36	+6	-89	+32	+30	-10	+20	+40	+40
Snittinkomst (tusental kronor)	246	256	261	268	279	290	299	307	317
Procentuell utveckling	4,1	4,1	2,1	2,5	4,3	4,0	2,8	3,0	3,1

Utvecklingen av antalet personer i åldern 16-24 som arbetar och som når över inkomsten på 0,423 prisbasbelopp per år har relativt stor betydelse för antalet med pensionsgrundande inkomst. Antalet med pensionsgrundande inkomst för de som är äldre förändras inte så mycket år från år. Under lågkonjunkturen 2009 sjönk antalet med pensionsgrundande inkomst mellan 16-24 år relativt kraftigt. En viss återgång skedde under 2010. För 2011 beräknas antalet ha ökat något och för 2012 beräknas antalet minska något. För åren därefter beräknas antalet fortsätta öka något. Konjunkturinstitutet prognostiserar en svag minskning av sysselsättningen för 2012 och en ökning av sysselsättningen för kommande år. Antalet med PGI är relativt svårt att prognostisera eftersom det är många personer som har inkomster omkring golvet på 0,423 prisbasbelopp.

Summa PGI styrs dels av lönesummautvecklingen men till viss del även av prisbasbeloppets utveckling eftersom det påverkar socialförsäkringar m.m.

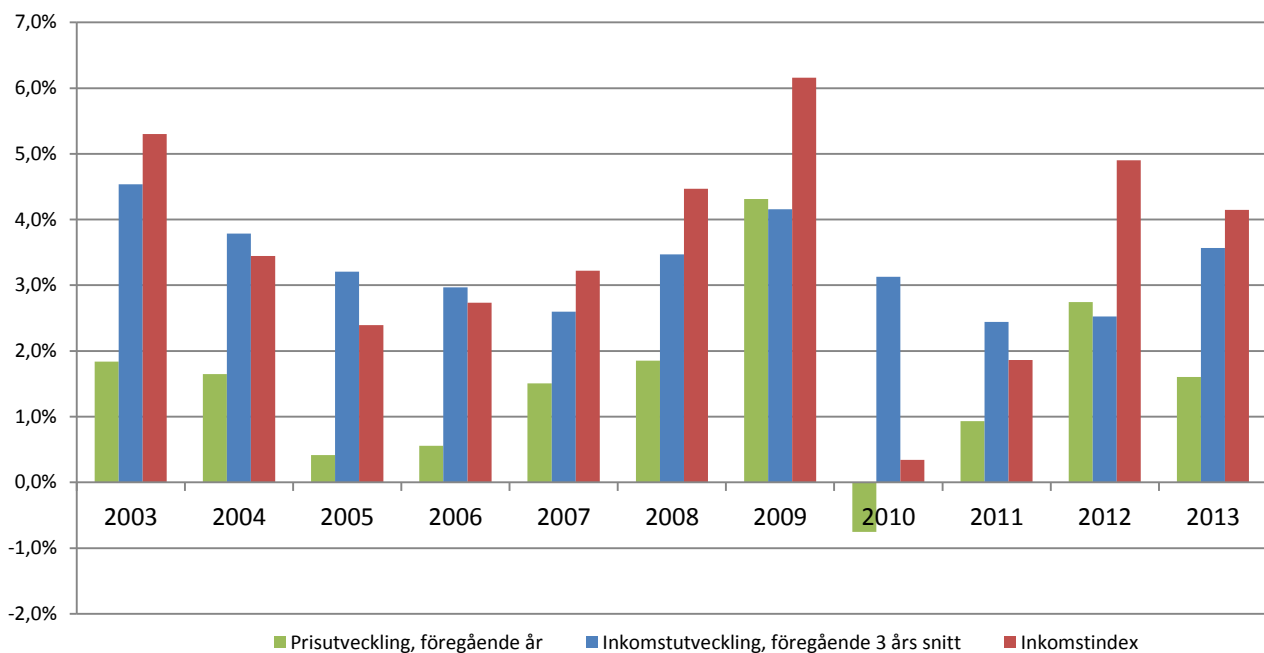
Jämfört med tidigare prognoser finns det nu utfall för PGI år 2010. Summa PGI blev högre jämfört med tidigare prognoser och antal med PGI lägre. Det medför att snittinkomsten blev högre jämfört med tidigare prognoser. Det blir därför en relativt hög korrigeringsfaktor som påverkar inkomstindex för 2013. Utfallet för 2010 höjer även nivån för snittinkomsten för efterföljande år. Prognosen för inkomstindex är av den anledningen höjd jämfört med prognosen i budgetunderlaget.

Prognos inkomstindex och dess delar

	Fastställda inkomstindex						Prognos			
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Real inkomstutveckling, tre års snitt	1,8	2,1	1,6	1,3	1,0	1,5	1,8	1,8	1,6	1,1
Prisförändring, juni t-1 – juni t-2	1,5	1,9	4,3	-0,8	0,9	2,7	1,6	1,3	1,9	2,3
Korrigering av tidigare prognoser	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,0	0,5	0,7			
Förändring av inkomstindex	3,2	4,5	6,2	0,3	1,9	4,9	4,1	3,1	3,6	3,5
Inkomstindex, ny prognos	125,57	131,18	139,26	139,74	142,34	149,32	155,51	160,33	166,05	171,78
Inkomstindex, föregående prognos							153,39	158,61	164,79	171,02

Utvecklingen av inkomstindex för ett enskilt år påverkas dels av inkomstutvecklingen men även av prisutvecklingen. Inkomstindex har därför en annan utvecklingstakt jämfört med inkomstutvecklingen. För ett enskilt år har prisutvecklingen relativt stor betydelse jämfört med inkomstutvecklingen (se diagram nedan).

Inkomst- och prisutveckling i förhållande till utvecklingen av inkomstindex (prognos för 2013)

Beräkningen av *balanstalet* baseras på samma antaganden som utgiftsprognoserna.

Balanstalet består av tre komponenter, avgiftstillgång, AP-fonderna (treårigt medelvärde) samt pensionsskuld. En prognos för socialavgifter ingår vid prognosen över avgiftstillgången medan en prognos för pensionsutbetalningar är ett underlag till prognosen för pensionsskulden. Prognosen för AP-fonderna baseras på såväl prognosen för socialavgifter som prognosen för pensionsutbetalningar.

Ett antagande har gjorts för utvecklingen av aktiekurserna i Sverige och övriga länder som AP-fonden har medel placerade i, främst USA och EU-länder. Det är nödvändigt att göra ett sådant antagande för att kunna beräkna AP-fondens ställning och därmed balanstalet. Antagandet bör dock inte betraktas som en prognos eftersom det är behäftat med mycket stor osäkerhet, utan ska ses som ett beräkningsantagande. Även två alternativa antaganden har gjorts för kursutvecklingen för att illustrera hur detta antagande påverkar prognosen.

Tabellen nedan redovisar de antaganden som gjorts för kursutvecklingen 2012 – 2014, balanstalet för 2012 och 2013 (för 2013 ännu ej fastställt) samt en prognos för balanstalet för 2014 – 2016. Balanstalet för 2013 baseras på utfallet 2011. Något antagande om kursutvecklingen 2015 och 2016 behöver inte göras eftersom balanstalet för år 2016 baseras på utfallet för år 2014. I tabellen redovisas också balansindex för 2012 och en prognos för balansindex 2013 – 2016.

År 2012 antas aktiekurserna öka med 10 procent. Det är ungefär vad kurserna ökat med under det första kvartalet. Uppgångar och nedgångar under resten av året antas ta ut varandra. Under åren därefter antas aktiekurserna öka med fem procent per år i huvudalternativet. Tillsammans med utdelningar innebär det ett antagande om knappt åtta procents avkastning på aktieplaceringar nominellt.

Det alternativ som benämns huvudalternativ har legat till grund för beräkningen av balansindex och därmed också utgiftsprognoserna för inkomstgrundad ålderspension, garantipension, änkepension och BTP.

	2012	2013	2014	2015	2016
Aktiekursernas utveckling, %					
Huvudalternativ	+10,0	+5,0	+5,0		
Optimistiskt alternativ	+20,0	+15,0	+15,0		
Pessimistiskt alternativ	0,0	-5,0	-5,0		
Balanstalet, utfall och prognos					
Huvudalternativ	1,0024	1,0198	0,9783	0,9862	1,0000
Optimistiskt alternativ	1,0024	1,0198	0,9803	0,9910	1,0074
Pessimistiskt alternativ	1,0024	1,0198	0,9762	0,9813	0,9929
Balansindex, huvudalternativ	140,45	149,17	150,46	153,68	158,98

Balanstalet för år 2013 blir 1,0198. Åren 2014 – 2015 beräknas balanstalet bli lägre än 1,0 och år 2016 exakt 1,0 i huvudalternativet.

Att balanstalet blir högre än 1,0 år 2013 innebär att pensionerna detta år blir uppräknade med mer än vad som motsvarar den vanliga följsamhetsindexeringen, dvs. förändringen av inkomstindex med avdrag för 1,6 procentenheter. De år då balanstalet blir lägre än 1,0 räknas pensionerna upp med mindre än vad som motsvarar den vanliga följsamhetsindexeringen.

Jämfört med budgetunderlaget har balanstalen för 2014 – 2015 sänkts medan balans-talet för 2016 har höjts något.

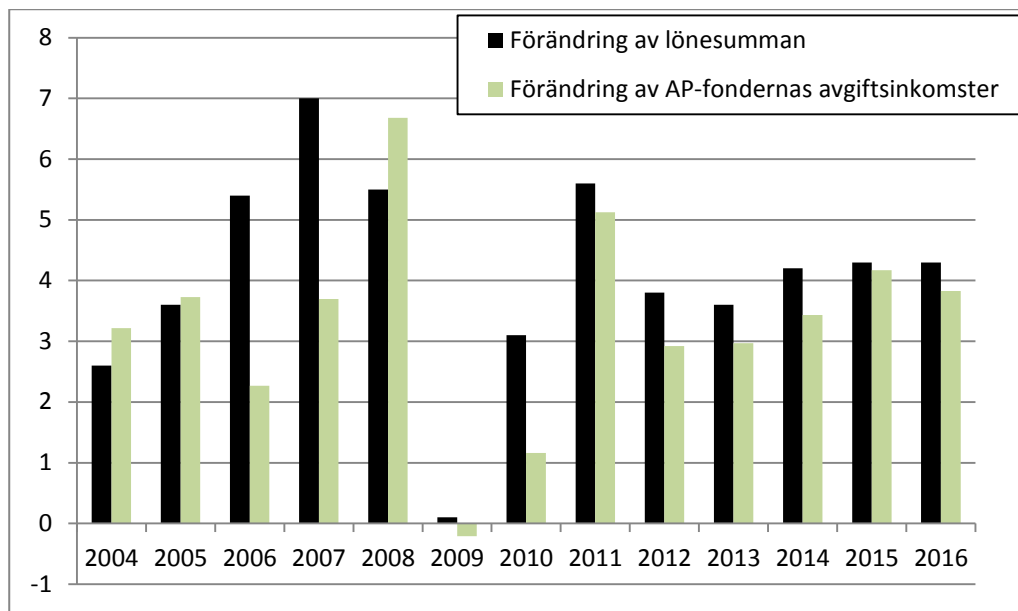
Sänkningen av balanstalen 2014 och 2015 beror främst på att prognosen för inkomstindex har höjts. Därmed höjs också pensionsskulden. Ett annat skäl till att balanstalet beräknas bli lägre är att avgiftstillgången har sänkts. Två skäl till att avgiftstillgången har sänkts är ett lägre antagande för lönesummeutvecklingen de flesta åren och att en något större andel av avgifterna beräknas ligga över intjänandetaket. Avgifter över intjänandetaket ingår inte beräkningen av avgifts-tillgången. Det treåriga medelvärdet för AP-fonderna har höjts något för alla prognos-år som en följd av en högre antagen avkastning år 2012 jämfört med föregående prognos. Detta har en höjande effekt på balanstalet.

Höjningen av balanstalet år 2016 beror på att den kraftigare negativa balanseringen åren 2014 – 2015 har sänkt pensionsskulden för 2016 jämfört med prognosen i budgetunderlaget.

Pensionsskulden beräknas öka varje år. Ökningstakten kan vara ganska ojämn mellan åren beroende på balanseringar och hur inkomstindex utvecklas.

Tillgångarna består till största delen av avgiftstillgången. Avgiftstillgångens utveckling styrs av AP-fondernas avgiftsinkomster, omsättningstiden och vissa utjämningsregler. Omsättningstiden beräknas minska med några promille per år. AP-fondernas avgiftsinkomster består av en arbetsgivaravgift och egenavgift samt en allmän pensionsavgift och en statlig ålderspensionsavgift. Arbetsgivaravgiften och den allmänna pensionsavgiften påverkas av lönesummans utveckling. Egenavgiften kan ha en lite annan utveckling. Denna avgift utgör dock bara en eller ett par procent av AP-fondernas avgiftsinkomster. Den statliga ålderspensionsavgiften utgör ungefär tio procent av AP-fondernas avgiftsinkomster. Denna avgift har minskat vissa år och ökat i mycket måttlig takt de flesta övriga åren. Detta beror bland annat på besparingar inom sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Dessutom är de flesta av ersättningarna som ligger till grund för denna avgift prisindexerade och inte löneindexerade. För kommande år beräknas den statliga ålderspensionsavgiften vara i stort sett oförändrad. Därmed beräknas AP-fondernas avgiftsinkomster sammantaget öka i långsammare takt än lönesumman för alla prognosår. Detta har också gällt för flertalet tidigare år vilket framgår av nedanstående diagram som visar utvecklingen från och med 2004.

Förändring av lönesumman respektive AP-fondernas avgiftsinkomster jämfört med året innan, procent

Tabellen som följer visar de komponenter som ingår i balanstalet och en jämförelse med föregående prognos.

		Avgifts- tillgång	AP- fonderna ¹	Summa tillgångar	Pensionsskuld	Balanstal
2013	<i>Utfall</i>	6 827 772	864 848	7 692 620	7 543 262	1,0198
2014	<i>Ny prognos</i>	6 943 457	899 752	7 843 209	8 017 347	0,9783
	<i>Föregående prognos</i>	6 964 126	892 289	7 856 415	7 933 854	0,9902
2015	<i>Ny prognos</i>	7 198 716	916 662	8 115 378	8 228 992	0,9862
	<i>Föregående prognos</i>	7 224 798	902 349	8 127 147	8 182 786	0,9932
2016	<i>Ny prognos</i>	7 421 101	947 046	8 368 147	8 368 279	1,0000
	<i>Föregående prognos</i>	7 449 694	925 918	8 375 612	8 414 444	0,9954

¹medelvärde för tre år

Följsamhetsindexering m.m.

Alla inkomstpensioner samt tilläggspensioner efter 65 års ålder är följsamhetsindexerade. Detta innebär att pensionerna räknas om vid varje årsskifte med förändringen av inkomstindex efter ett avdrag på 1,6 procentenheter. Om balanseringen är aktiverad används ett så kallat balansindex i stället för inkomstindex.

Den relativt låga ökningen av inkomstindex samt balanseringen medförde att tilläggspensionerna över 65 år och inkomstpensionerna indexerades ned med 4,3 procent år 2011. I år har dessa pensioner räknats upp med 3,5 procent och år 2013 beräknas de bli uppräknade med 4,5 procent. För år 2014 beräknas pensionerna bli nedräknade. För 2015 och 2016 beräknas de bli uppräknade nominellt. Genom att räkna bort effekten av förändringen av prisbasbeloppet kan "real" förändring av

inkomstpensionerna beräknas. Inkomstpensionerna beräknas minska ”realt” åren 2014 – 2016 men öka 2012 och 2013.

Tabellen nedan visar effekten av följsamhetsindexeringen 2012 – 2016 enligt huvudalternativet ovan. Förändringen för inkomstpension gäller också tilläggspension över 65 år.

	2012	2013	2014	2015	2016
Förändring av inkomstindex, %	+4,9	+4,1	+3,1	+3,6	+3,5
Balanseringseffekt	+0,2	+2,0	-2,2	-1,4	0,0
Förändring av balansindex, %	+5,2	+6,2	+0,9	+2,1	+3,4
Nominell förändring av inkomstpensionerna, %	+3,5	+4,5	-0,7	+0,5	+1,8
”Real” förändring av inkomstpensionerna, %	+0,7	+2,9	-2,0	-1,4	-0,5

De negativa balanseringarna i inkomst-/tilläggspensionssystemet 2010 – 2011 har medfört att den ackumulerade indexeringen understiger den som inkomstindex anger. Enligt beräkningarna kommer inte indexeringen att återställas under prognosperioden fram till 2016. Balanseringsreglerna beräknas dock bidra med ett positivt tillskott till indexeringen åren 2012 – 2013 vilket påverkar t.ex. inkomstpension, tilläggspension och garantipension. Sänkningen av den inkomstgrundade pensionen 2010 – 2011 höjde garantipensionen för dem som hade både inkomstgrundad pension och garantipension. När inkomstpensionen sänks tillkommer det även en del nya ”garantipensionärer” som hamnar under brytpunkten för garantipension. De får dock låga belopp i garantipension. Balanseringen har därför en höjande effekt på utgifterna för garantipension och även BTP. Vissa änkepensioner påverkas också av balanseringen.

Prisbasbeloppet beräknas öka under åren 2011 – 2016. Det har en höjande effekt på utgiftsnivån för garantipension till ålderspension, garantipensioner till efterlevandepension, äldreförsörjningsstöd, efterlevandestöd samt tilläggspension före 65 års ålder. Inkomstindex ökar också under denna period. Det påverkar inkomstgrundade efterlevandepensioner inklusive barnpensioner. Höjningen av inkomstindex höjer också pensionsrätten för barnår.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

1:1 Garantipension till ålderspension

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

2012	2013	2014	2015	2016
18 010 800	17 012 500	16 585 100	16 544 600	16 490 300

Analys

Antalet ålderspensioner beräknas öka under åren 2011–2016 eftersom stora födelseårgångar då fyller 65 år. Nya ålderspensionärer har inkomstgrundad pension i betydligt större utsträckning än äldre ålderspensionärer. De nya ålderspensionärerna har också högre genomsnittlig inkomstgrundad pension än vad befintliga pensionärer har. Det är en allt större andel som har ett yrkesliv med pensionsgrundande inkomst bakom sig. Därför är det en lägre andel av de nya pensionärerna som får garantipension. Detta medför att antalet garantipensioner som tillkommer under ett år är färre än antalet som upphör genom dödsfall. Antalet garantipensioner minskar därmed på lång sikt.

Balanseringen inom inkomstpensionssystemet har en höjande effekt på utgifterna för garantipension, se tidigare avsnitt om prognoser för inkomstindex och balanstal. Prisbasbeloppet beräknas öka under åren 2012-2016. Det har en höjande effekt på utgiftsnivån.

Ungefär 804 000 ålderspensionärer beräknas ha garantipension vid mitten av år 2012. Antalet ålderspensionärer med garantipension beräknas att minska till 2013 för att sedan öka något under resterande prognosperiod. Vid mitten av år 2013 beräknas antalet garantipensioner vara 778 000 och år 2016 beräknas antalet vara 796 000.

Genomsnittligt garantipensionsbelopp sjunker ganska kraftigt. Det beror på att nya pensionärer har lägre garantipension än vad de som avlider har.

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2012.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Föregående prognosbelopp	18 040 800	17 097 400	16 558 000	16 308 600	16 177 300
Överföring till/från andra anslag					
Ändrade makroekonomiska antaganden		-82 900	+29 100	+238 000	+314 000
Volym- och strukturförändringar	-30 000	-2 000	-2 000	-2 000	-1 000
Ny regel					
Övrigt					
Ny prognos	18 010 800	17 012 500	16 585 100	16 544 600	16 490 300
Differens i 1000-tal kronor	-30 000	-84 900	+27 100	+236 000	+313 000
Differens i procent	-0,2	-0,5	+0,2	+1,4	+1,9

Ändrade makroekonomiska antaganden

Utgifterna för garantipension påverkas främst av prisbasbeloppet men indirekt även av inkomstindex/balansindex (ju lägre balansindex desto högre garantipensioner).

För år 2013 är balansindex höjd jämfört med föregående prognos. Det har haft en sänkande effekt på utgiftsprognosen. För åren 2014-2016 är prognosen för balansindex sänkt jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Det har haft en höjande effekt på utgiftsprognosen för dessa år.

Prognosen för prisbasbeloppet är höjd för åren 2013-2016 jämfört med budgetunderlaget. Det har haft en höjande effekt på utgiftsprognosen för åren 2013-2016.

Volym- och strukturförändringar

Bortsett från förändringar som beror av makroekonomiska antaganden beräknas medelantalet förmånstagare och medelbeloppet bli något lägre för 2012-2016 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Utgiftsprognosen har av den anledningen sänkts.

1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

2012	2013	2014	2015	2016
14 241 600	13 961 500	13 492 700	13 029 600	12 590 000

Från anslaget finansieras änkepension, allmän omställningspension, förlängd omställningspension och särskild efterlevandepension samt garantipensioner till dessa förmåner. Änkepension svarar för drygt 90 procent av utgifterna.

Analys

Änkepensionssystemet är under avveckling. År 2011 minskade antalet änkepensioner med ungefär 10 500. Kommande år beräknas antalet änkepensioner minska med ungefär 11 000 per år. Antalet änkepensioner var ungefär 324 000 i genomsnitt under år 2011 och beräknas till 268 000 år 2016.

Antalet garantipensioner till änkepension beräknas minska från 14 000 år 2011 till knappt 6 000 år 2016.

Antalet allmänna omställningspensioner beräknas minska. I december 2011 var antalet 3 900. Antalet omställningspensioner beräknas minska till 3 400 år 2016. Antalet garantipensioner till omställningspension beräknas minska i något raskare takt.

Antalet förlängda omställningspensioner var knappt 2 700 i genomsnitt år 2011. Det beräknas att antalet kommer att vara ungefär 2 700 under hela prognosperioden. Antalet garantipensioner till förlängd omställningspension beräknas däremot minska med några procent per år.

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2012.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Föregående prognosbelopp	14 270 400	13 855 600	13 500 100	13 160 300	12 810 400
Överföring till/från andra anslag					
Ändrade makroekonomisk antaganden	-900	+185 400	+121 200	+43 500	-6 300
Volym- och strukturförändringar	-27 900	-79 500	-128 600	-174 200	-214 100
Ny regel					
Övrigt					
Ny prognos	14 241 600	13 961 500	13 492 700	13 029 600	12 590 000
Differens i 1000-tal kronor	-28 800	+105 900	-7 400	-130 700	-220 400
Differens i procent	-0,2	+0,8	-0,1	-1,0	-1,7

Ändrade makroekonomiska antaganden

De inkomstgrundade efterlevandepensionerna påverkas av inkomstindex. Garantipensionerna påverkas främst av prisbasbeloppet men indirekt också av inkomstindex (ju högre inkomstindex desto lägre garantipensioner). Inkomstindex har störst inverkan på utgiftsprognosen. Prognosen för både inkomstindex och prisbasbeloppet har höjts för 2013 – 2016 jämfört med budgetunderlaget.

Utgifterna påverkas också av balansindex. För änkor födda under något av åren 1930 – 1944 finns en garantinivå för änkepension som baseras på ankans ålderspension och den avlidne makens teoretiska ålderspension. Dessa änkepensioner höjs om balansindex höjs och vice versa. Vissa änkepensioner som inte omfattas av garantiregeln kan däremot sänkas vid ett höjt balansindex och tvärtom. Än så länge är det dock färre änkepensioner som tillhör den gruppen. Jämfört med budgetunderlaget har prognosen för balansindex höjts för 2013 men sänkts för 2014 – 2016.

Volym- och strukturförändringar

Antalet änkepensioner tenderar att bli något färre i år jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Prognosen för antalet änkepensioner har sänkts, även för kommande år. Även prognoserna för medelbeloppet för änkepension och allmän omställningspension har sänkts, bortsett från indexerings effekter.

1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

2012	2013	2014	2015	2016
7 916 500	7 569 000	7 580 200	7 496 300	7 317 800

Analys

Långsiktigt minskar antalet ålderspensionärer som får bostadstillägg (BTP). Det beror på att många BTP-tagare är äldre ålderspensionärer och att nytillkomna ålderspensionärer har en högre medelpension. Andelen 65–66-åringar med BTP har minskat under senare år. Det är en allt större andel som har ett yrkesliv med pensionsgrundande inkomst bakom sig. Med reallönetillväxt krävs färre år med förvärvsarbete för att komma över gränsen där bostadstillägg är bortreducerad av inkomstgrundad pension. Under de senaste femton åren har reallönetillväxten i snitt per år varit drygt två procent. För yngre ålderspensionärer stiger också den genomsnittliga tjänstepensionen relativt kraftigt över tid (drygt 8 procents ökning per år mellan 2006-2010 i åldern 65-69 år enligt SCB:s inkomststatistik). Därför är det en lägre andel av de nya pensionärerna som får bostadstillägg. En annan tänkbar förklaring är att den genomsnittliga förmögenheten bland pensionärer har vuxit.

Balanseringen inom inkomstpensionssystemet har en höjande effekt på utgifterna för bostadstillägg, se tidigare avsnitt om prognoser för inkomstindex och balanstal.

Boendekostnadernas förändringar har stor betydelse för bostadstilläggets utveckling. Konjunkturinstitutet prognostiserar att boendekostnadsindex för bostads- och hyresrätter ökar för år 2012 med 2,7 procent.

BTP har höjts 2012 på grund av en regeländring. Till det maximala bostadstillägget om 93 procent av boendekostnaden läggs ett nytt belopp om 170 kronor per månad. Utgifterna beräknas därför öka från 2011 till 2012.

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2012.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Föregående prognosbelopp	7 810 600	7 511 700	7 395 500	7 222 500	7 046 100
Överföring till/från andra anslag					
Ändrade makroekonomiska antaganden	+9 200	-51 300	+62 400	+139 300	+125 700
Volym- och strukturförändringar	+96 700	+108 600	+122 300	+134 500	+146 000
Ny regel					
Övrigt					
Ny prognos	7 916 500	7 569 000	7 580 200	7 496 300	7 317 800
Differens i 1000-tal kronor	+105 900	+57 300	+184 700	+273 800	+271 700
Differens i procent	+1,4	+0,8	+2,5	+3,8	+3,9

Ändrade makroekonomiska antaganden

Utgifterna för bostadstillägg påverkas av inkomstindex/balansindex, prisbasbeloppet och boendekostnadsutvecklingen.

Prognosen för balansindex har sänkts för åren 2014–2016 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Prognosen för den inkomst som tas upp vid beräkningen av BTP har av det skälet sänkts. Detta har haft en höjande effekt på utgiftsprognosen för bostadstillägg. För år 2013 är prognosen höjd för balansindex jämfört med prognosen i föregående anslagsuppföljning. Det har haft en sänkande effekt på utgiftsprognosen för bostadstillägg.

Konjunkturinstitutets prognos för förändring av boendekostnadsindex avseende bostads- och hyresrätter är höjd för åren 2012-2013 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Det har haft en höjande effekt på utgiftsprognosen för åren 2012-2016.

Volym- och strukturförändringar

Antalet förmånstagare beräknas bli högre för åren 2012-2016 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Antalet ännu ej avslutade ärenden minskade under 2011 vilket har medfört att antalet med bostadstillägg har stigit. Antalet med bostadstillägg har stigit mer än vad som tidigare prognostiserats. En justering har därför gjorts i prognosmodellen gällande minskningstakten för antalet BTP-tagare. Antalet beräknas nu minska i en långsammare takt jämfört med prognosen i budgetunderlaget.

1:4 Äldreförsörjningsstöd

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

2012	2013	2014	2015	2016
587 400	616 200	650 600	686 700	721 000

Analys

Förmånen är avsedd för personer 65 år och över som inte får sina grundläggande försörjningsbehov tillgodosedda genom andra pensionsförmåner.

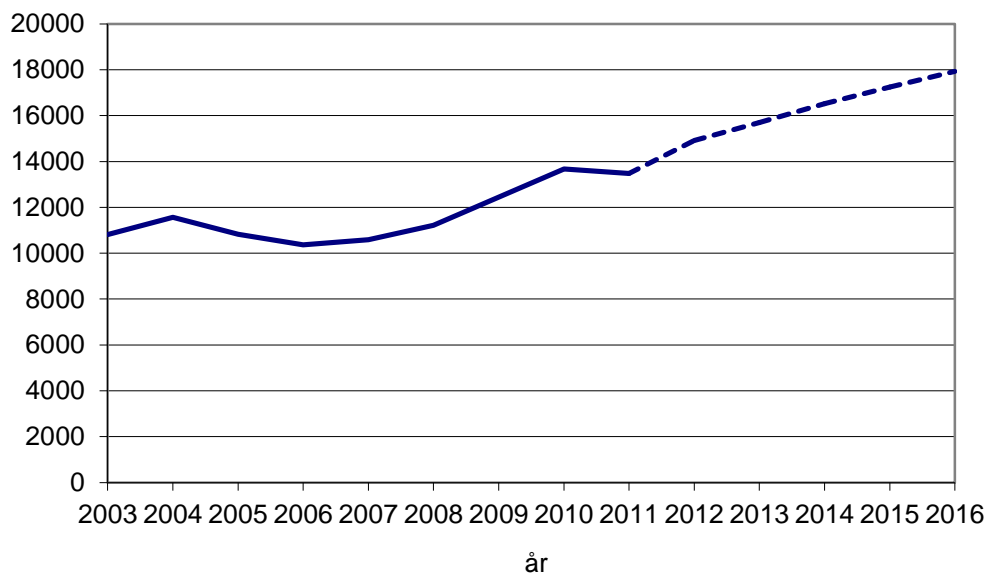
Medelantalet personer med äldreförsörjningsstöd (ÄFS) beräknas till 14 900 år 2012. Antalet personer med ÄFS beräknas öka under kommande år eftersom en större andel av dem som är födda 1938 eller senare är berättigade till ÄFS jämfört med dem som är födda 1937 eller tidigare. För den sistnämnda gruppen kan hel garantipension ersätta ÄFS efter 10 års bosättningstid. En del av den utgift som för födda 1937 eller tidigare bokförs under anslaget garantipension bokförs därför för födda 1938 eller senare under anslaget äldreförsörjningsstöd. Denna olikhet mellan födelseårgångarna kommer att påverka antalsutvecklingen för ÄFS under många år.

Antalet förmånstagare påverkas av minskad eller ökad invandring. Invandringen (asylskäl) ökade tidigare, men under de tre senaste åren har den minskat. Ungefär två procent är över 60 år av dem som invandrar av asylskäl och som får uppehållstillstånd.

Antalet förmånstagare påverkas även av skatteförändringar eftersom ÄFS beräknas utifrån nettopensionen. Skälig levnadsnivå för ÄFS har höjts 2012. Det leder till något högre utgifter.

Till år 2016 beräknas antalet förmånstagare öka till 17 900 personer.

Antal personer med äldreförsörjningsstöd, utfall och prognos

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2012.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Föregående prognosbelopp	567 400	593 200	626 600	661 400	694 400
Överföring till/från andra anslag					
Ändrade makroekonomiska antaganden	+500	+3 700	+3 500	+3 800	+4 000
Volym- och strukturförändringar	+19 500	+19 300	+20 500	+21 500	+22 600
Ny regel					
Övrigt					
Ny prognos	587 400	616 200	650 600	686 700	721 000
Differens i 1000-tal kronor	+20 000	+23 000	+24 000	+25 300	+26 600
Differens i procent	+3,5	+3,9	+3,8	+3,8	+3,8

Ändrade makroekonomiska antaganden

Prognosen för prisbasbeloppet har höjts för åren 2013-2016 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Eftersom skälig levnadsnivå är knuten till prisbasbeloppet har denna förändring haft en höjande effekt på utgiftsprognosen för 2013-2016.

Konjunkturinstitutets prognos för förändring av boendekostnadsindex avseende bostads- och hyresrätter är höjd för åren 2012-2013 jämfört med prognosen i budgetunderlaget. Det har haft en höjande effekt på utgiftsprognosen.

Volym- och strukturförändringar

Medelbeloppet för 2012-2016 har justerats upp jämfört med budgetunderlaget. En justering har gjorts i prognosmodellen gällande utvecklingen av medelbeloppet. De med högre belopp beräknas bli fler och de med lägre belopp färre.

2:1 Pensionsmyndigheten

Tabell 2:1.1 - Prognos anslag. Beloppen i löpande priser, 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
	549 441	534 612	539 617	544 431	555 610

Analys

Prognosen för de förvaltningskostnader som belastar anslaget för 2012 är inte förändrad jämfört med föregående prognostillfälle. Till grund för detta har vi första kvartalets utfall och den interna helårsprognos som tagits fram i samband med årets första fördjupade uppföljning vilka inte pekar på några större avvikelser.

Behovet av förvaltningsanslag i löpande priser bedöms ligga på en relativt fast nivå under prognosperioden. I 2012 års prisläge minskar dock kostnaderna till följd av att stora delar av de IT-system som Pensionsmyndigheten har hos Försäkringskassan slutavskrivs under perioden och att kostnader för nya investeringar inte ökar i motsvarande omfattning. Dessutom görs en anpassning till de minskade budgetramar som aviserats till följd av att de medel som vi erhållit sedan myndighetsstarten för att hantera ärendebalanser successivt trappas av. Även viss effekthemtagning från de utvecklingsinsatser som pågår bör kunna göras under perioden.

Pensionsmyndighetens totala förvaltningskostnad för 2012 beräknas till ca 1 358 miljoner kronor och ökar till följd av kostnadsuppräknningar till 1 408 miljoner kronor 2016. I fast penningvärde har den dock en nedåtgående trend de kommande åren.

En utförligare analys återfinns efter tabell 2:1.5 som visar de totala förvaltningskostnaderna fördelade på finansieringskällor i 2012-års priser. Där är det lättare att göra jämförelser av kostnadsutvecklingen för förvaltningen mellan åren.

Anslagsöversikt

Av tabell 2:1.2 nedan framgår att prognostiserade kostnader ryms inom ramen för tilldelade anslagsmedel för år 2012. Aktuell prognos visar också på ett möjligt anslagssparande till 2013 på ca 6,5 miljoner kronor.

Tabell 2:1.2 - Anslagsöversikt 2012. Beloppen anges i 1000-tal kronor

Ingående överföringsbelopp	Anslag 2012	Tilldelade medel	Prognos för hela året	Årets över-/underskridande	Awikelse från tilldelade medel	Högsta anslagskredit	Tillgängliga medel	Överskridande av anslagskredit
28 302	527 712	556 014	549 441	-21 729	6 573	15 831	571 845	0

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med den prognos som lämnades i budgetunderlaget.

Tabell 2:1.3 - Prognosjämförelse. Beloppen i löpande priser, 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Föregående prognosbelopp	549 441	534 926	545 271	552 510	566 285
Överföring till/från andra anslagsposter					
Ändrade makroekonomiska antaganden					
Volym- och strukturförändringar					
Ny regel					
Övrigt	0	-314	-5 654	-8 079	-10 675
Ny prognos	549 441	534 612	539 617	544 431	555 610
Differens i 1000-tal kronor	0	-314	-5 654	-8 079	-10 675
Differens i procent	0,0	-0,1	-1,0	-1,5	-1,9

Övrigt

Prognoserna för åren 2013-2016 utgår från den budget som Pensionsmyndighetens styrelse beslutat för 2012. Till 2012 års budget läggs bland annat kända kostnadsdrivare samt beräknade kostnadsminskningar.

Differenserna jämfört med den föregående prognosen utgörs endast av förändrade framräkningsfaktorer.

De totala förvaltningskostnaderna

I tabellerna som följer redogörs för Pensionsmyndighetens totala förvaltningskostnad samt fördelningen mellan de olika finansieringskällorna först i löpande priser (tabell 2:1.4), därefter i 2012-års priser (tabell 2:1.5).

Tabell 2:1.4 - Totala förvaltningskostnader Beloppen i löpande priser, 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Total förvaltningskostnad	1 357 754	1 347 621	1 363 523	1 377 906	1 408 161
Varav Anslagsmedel	549 441	534 612	539 617	544 431	555 610
AP-fonderna	519 818	516 414	519 809	522 031	533 015
Premiepensionsfonderna	288 495	296 596	304 097	311 444	319 536

Analys (Totala kostnader – löpande priser)

Vid framräkningen av kostnadsökningen för åren 2012-2016 tas hänsyn bland annat till makroekonomiska förutsättningar från Konjunkturinstitutet vilka framgår av bilaga 2. För förvaltningskostnaderna har Konjunkturinstitutets beräknade KPI beaktats samtidigt som vi gör en egen bedömning av löneutvecklingen på Pensionsmyndigheten. Eftersom Pensionsmyndighetens totala kostnader utgörs till ca 40 procent av personalkostnader har bedömda löneökningar använts motsvarande denna andel och resterande andel av framräkningen har utgjorts av KPI från Konjunkturinstitutets beräkningar. Vi har dessutom tagit hänsyn till de minskade förvaltningskostnadsramar som väntas genom att i våra beräkningar ha en generell reducering vid framräkningen av kostnader, för att på så sätt visa på behovet av

kostnadseffektivisering och stram verksamhetsplanering. Ytterligare analys av de totala förvaltningskostnaderna finns efter nedanstående tabell.

Tabell 2:1.5 - Totala förvaltningskostnader Beloppen i 2012-års priser, 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Total förvaltningskostnad	1 357 754	1 322 754	1 322 754	1 310 754	1 312 754
Varav Anslagsmedel	549 441 40,5%	524 746 39,7%	523 482 39,6%	517 898 39,5%	517 966 39,5%
AP-fonderna	519 818 38,3%	506 884 38,3%	504 267 38,1%	496 589 37,9%	496 901 37,8%
Premiepensionsfonderna	288 495 21,2%	291 123 22,0%	295 005 22,3%	296 266 22,6%	297 887 22,7%

Analys (Totala kostnader – 2012-års priser)

För fördelningen av kostnader mellan de tre finansieringskällorna används Pensionsmyndighetens modell för kostnadsfördelning där förvaltningsanslaget för närvarande utgör drygt 40 procent. Efter analys av utfallet 2011 samt av verksamhetsplaner och prognoser för de kommande åren har procentsatser för fördelning från och med 2012 och framåt beräknats. Denna kostnadsfördelning återspeglas i beräkningarna i utgiftsprognoserna och beräknade procentsatser framgår av tabellen ovan.

Trenden vad gäller kostnadsfördelningen de kommande åren pekar mot att AP-fondernas andel av finansieringen fortsätter minska på bekostnad av premiepensionssystemet. En anledning till detta är att avskrivningarna hos Försäkringskassan av de IT-stöd som togs fram i samband med pensionsreformen, som till övervägande del finansieras via AP-fonderna, blir i stort sett slutavskrivna under budgetperioden samtidigt som våra egenutvecklade IT-stöd, inklusive driften av dessa, bedöms successivt komma att belasta samtliga finansieringskällor med en mer jämn fördelning. Att inte anslagsfinansieringen påverkas på samma sätt som finansieringen via premiepensionssystemet beror på att premiepensionssystemet hela tiden växer i omfattning vad gäller antal sparare, förvaltad kapital, antal pensionärer och belopp som betalas ut. För inkomst- och tilläggspension (AP-fonderna) är volymerna relativt oförändrade medan garantipensionen (anslag) visar på minskade volymer framöver.

För närvarande finns ingen större nyinvestering inplanerad för att ersätta de IT-stöd som kommer att slutavskrivas under perioden och som då är 10 år. En eventuell utveckling av sådana ersättningssystem kan påverka kostnadsfördelningen.

Att den totala förvaltningskostnaden minskar 2013 beror på att kostnaderna för IT-stöden hos Försäkringskassan minskar samtidigt som det tillkommer kostnader för avskrivningar och drift för IT-stöd i egen regi, dock i betydande mindre omfattning. Vidare bedöms särskilda resurser som tillförs bostadstilläggshanteringen under 2012 inte behövas 2013. Sammantaget ger dessa förändringar en kostnadsminskning.

Även åren 2014-2015 överstiger minskningen av avskrivningarna hos Försäkringskassan väl de tillkommande kostnaderna för avskrivningar och drift av egenutvecklade IT-stöd. Eftersom avskrivningarna av egenutvecklade IT-stöd till stor del är kopplade till det framtida utvecklingsarbetet, som i alla delar ännu inte är detaljplanerat, råder av naturliga skäl osäkerhet kring de kommande avskrivningskostnaderna. Det finns i dagsläget ingen nyinvestering inplanerad för att ersätta de IT-stöd hos Försäkringskassan som kommer att slutavskrivas under

perioden. En reinvestering i sådana ersättningssystem skulle givetvis påverka avskrivningskostnaderna framåt i tiden.

Räntekontokredit (enligt 7 kap 4 § budgetlagen)

Pensionsmyndighetens räntekontokredit är avsedd för såväl skulden för uppbyggnaden av premiepensionssystemet som kreditutrymme för förvaltningskostnader som innefattar de tre finansieringskällorna. Räntekontokrediten för Pensionsmyndigheten täcker därmed fyra delar. Förvaltningskostnader som finansieras via premiepensionssystemet ökar belastningen av den ackumulerade räntekontokrediten med knappt 25 miljoner kronor månatligen fram till den månad då det faktiska avgiftsuttaget görs från premiepensionsspararnas konton. 2012 gjordes avgiftsuttaget den 23-24 april.

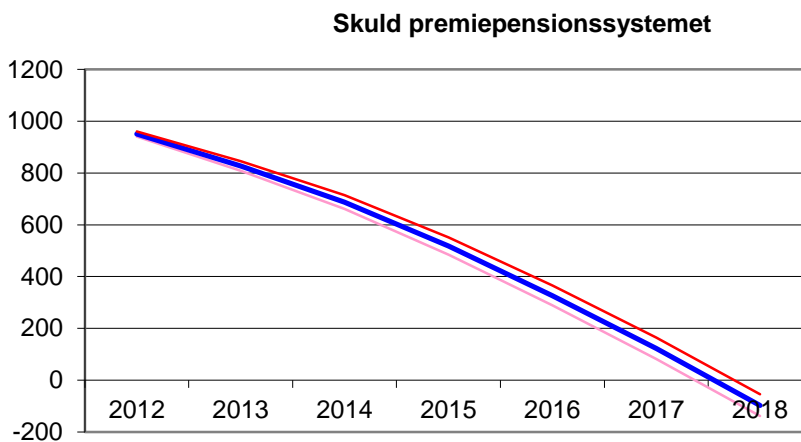
Krediterna för administrationskostnader finansierade via anslag och AP-fondsmedel används endast vid behov.

Nedan redovisas den ackumulerade skulden till Riksgälden avseende räntekontokredit vid utgången av respektive år till den del den avser uppbyggnaden av premiepensionssystemet.

Tabell 2:1.6 - Skuldprognos avseende uppbyggnaden av premiepensionssystemet. Beloppen i löpande priser, 1000-tal kronor

År	2012	2013	2014	2015	2016
Belopp tkr	826 726	687 363	517 593	326 955	121 758

Följande diagram visar en prognos över skuldens utveckling fram till år 2018 då den ska vara helt återbetald.

De tre kurvorna i diagrammet illustrerar ackumulerad skuld vid olika antaganden om räntans storlek (1,0 %, 2,0 % resp. 3,0 %) för det lån som finns hos Riksgälden. Nuvarande genomsnittlig ränta är 2,0 % (rörliga och bundna lån).

Analys

Skulden för uppbyggnaden av premiepensionssystemet ska amorteras på ett rättvist sätt mellan generationerna och vara återbetald 2018. Som underlag för detta finns en modell där beräknade avgifter matchar kostnader och amorteringar. Storleken på de årliga amorteringarna är främst beroende på värdet på pensionsspararnas tillgångar. Diagrammet ovan visar att skulden är återbetald 2018 med angivna förutsättningar.

Särskild kredit (enligt 7 kap 6 § budgetlagen)

För att klara likviditetsbehovet i fondhandeln behövs en särskild kredit. Krediten uppgår 2012 till 9 000 miljoner kronor.

Analys

Under 2011 utnyttjades krediten som mest under en enskild dag med ca 7 225 miljoner kronor (2011-10-21). Maximalt utnyttjande av fondhandelskrediten hittills under 2012 var den 27 januari, ca 421 miljoner kr.

Behovet av den särskilda krediten är beroende av antalet fondbyten, pensionsspararnas genomsnittliga behållning och i vilka fonder som handel sker. Nyttjandet av kreditramen har ökat successivt sedan premiepensionssystemet infördes. Orsaken till detta har bland annat varit de så kallade förvaltningsbolag som genomfört ett stort antal fondbyten för pensionssparares räkning vid ett och samma tillfälle, vilket då medför stora belastningar på krediten. Även om förvaltningsbolagens möjlighet att genomföra många samtidigt fondbyten för sina kunder via så kallade robotinskjutningar stoppats sedan den 1 december 2011 kan fortfarande stor belastning av krediten komma att förekomma. Historiskt har det visat sig att då osäkerhet råder på finansmarknaden, till exempel vid kraftig börsnedgång, ökar fondbytena och därmed belastningen av krediten oavsett om förvaltningsbolag är inblandade eller inte.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

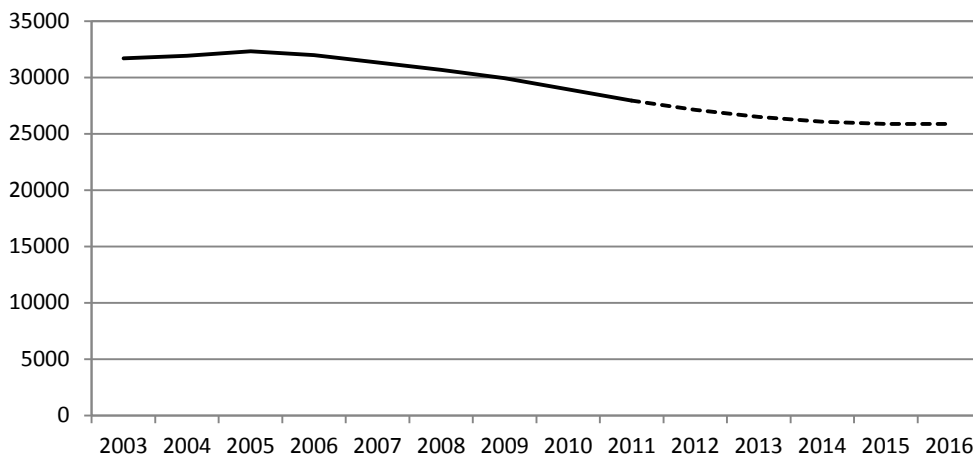
2012	2013	2014	2015	2016
904 300	892 300	881 600	884 000	895 000

Analys

För år 2012 beräknas utgifterna för barnpension bli 774 miljoner kronor och utgifterna för efterlevandestöd 130 miljoner kronor.

Antalet pensionstagare med barnpension eller efterlevandestöd beräknas minska sakta under prognosperioden eftersom antalet barn i tonåren beräknas minska. De flesta som har barnpension är över 12 år. Dessutom har antalet dödsfall hos vuxna i åldrarna 25 – 55 år minskat under de senaste åren. SCB har i sin befolkningsprognos en fortsatt minskning av dödsriskerna för dessa åldrar.

Antal pensionstagare med barnpension eller efterlevandestöd, utfall och prognos

Medelbeloppet för barnpension påverkas av inkomstindex och prisbasbeloppet. Inkomstindex har ökat med 4,9 procent år 2012 vilket innebär att en inkomstgrundad barnpension har räknats upp med ungefär 3,3 procent. Medelbeloppet för barnpensioner beräknas dock öka med endast en procent år 2012. Det beror bland annat på att nybeviljade barnpensioner är lägre än barnpensioner som betalas ut enligt övergångsregler. Även för kommande år beräknas ökningstakten för medelbeloppet bli måttlig. Medelbeloppet beräknas bli 32 500 kronor år 2012 och 33 700 kronor år 2016.

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2012.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Föregående prognosbelopp	906 000	884 800	877 800	883 200	897 400
Överföring till/från andra anslag					
Ändrade makroekonomiska antaganden	0	+11 200	+8 300	+6 000	+3 700
Volym- och strukturförändringar	-1 700	-3 700	-4 500	-5 200	-6 100
Ny regel					
Övrigt					
Ny prognos	904 300	892 300	881 600	884 000	895 000
Differens i 1000-tal kronor	-1 700	+7 500	+3 800	+800	-2 400
Differens i procent	-0,2	+0,8	+0,4	+0,1	-0,3

Ändrade makroekonomiska antaganden

Både prognoserna för inkomstindex och prisbasbeloppet har höjts för åren 2013 – 2016 jämfört med budgetunderlaget.

Volym- och strukturförändringar

Prognosen för medelbeloppet för barnpension har sänkts fränsett förändringar som förorsakas av ändrade makroekonomiska antaganden.

1:7 Pensionsrätt för barnår

Prognos anslag. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Anslag (= tillgängliga medel=anslagsbelastning)	6 327 000 ¹	6 505 377	6 693 923	6 316 934	6 504 320
Preliminär avgift	5 909 008 ¹	–	–	–	–
Reglering, avser förhållanden tre år tidigare	417 992	434 390	496 917	-19 317	--
Prognostiserad avgift för respektive år	5 890 535	6 070 987	6 197 006	6 336 251	6 504 320

¹ Fastställd av riksdag eller regering.

Anslaget omfattar statliga ålderspensionsavgifter för barnår rätt till personer med barn under 5 år (adoptivbarn utgör ett undantag och pensionsrätten för dem beräknas från det datum när föräldern/föräldrarna får omvårdnaden vilket kan leda till att barnets ålder förskjuts till 10-års-åldern).

Den statliga ålderspensionsavgiften består av två delar: preliminär avgift som baseras på den beräknade pensionsrätten för barnår och ett regleringsbelopp som täcker avvikelserna mellan det preliminära belopp som tagits ut och faktisk avgift. Regleringen äger rum tre år efter det att det preliminära beloppet tas ut.

Analys

För försäkrad förälder till små barn i åldern 0-4 år och/eller med adoptivbarn som inte uppnått 11-årsåldern, fastställs det pensionsgrundande beloppet som det förmånligaste av följande tre beräkningsalternativ:

1. En utfyllnad till den enskildes pensionsunderlag året före barnets födelse/året då adoptivbarnet är i adoptivföräldrars vård.
2. En utfyllnad till 75 procent av den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten för alla försäkrade under 65 år.
3. Ett fast belopp på ett inkomstbasbelopp.

Prognosen påverkas dels av antalsutvecklingen av barn huvudsakligen i åldern 0-4 år, dels av utvecklingen av medelbelopp som beräknas i de olika beräkningsalternativen. Medelbeloppen påverkas i sin tur av timlöneutvecklingen, inkomstbasbeloppets utveckling och utvecklingen av den pensionsgrundande inkomsten.

Utfall för år 2010 visar att knappt 54 procent får sin barnår rätt beräknad enligt något av de två utfyllnadsalternativen och resten får ett inkomstbasbelopp enligt det tredje alternativet.

På sikt antas att en allt mindre andel, cirka 46 procent år 2016, kommer att få sin barnår rätt enligt utfyllnadsalternativen.

Anslaget för år 2012 är 6 327 miljoner kronor och inkluderar ett regleringsbelopp på 418 miljoner. För de följande åren, 2013-2014, beräknas anslagsbelastningen minus regleringsbeloppet stiga i takt med löneutvecklingen och till följd av att antalet barn i åldern 0-4 år ökar. Efter år 2014 minskar antalet barn något och en tillfällig minskning beräknas ske år 2015 i anslagsbeloppet, på grund av att regleringsbeloppet beräknas minska. Anslagsbelastningen beräknas öka igen år 2016.

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2012.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2013	2014	2015	2016
Föregående prognosbelopp	6 545 557	6 789 030	6 450 305	6 561 193
Överföring till/från andra anslag	–	–	–	–
Ändrade makroekonomiska antaganden	-36 653	-57 109	-69 434	-56 873
Volym- och strukturförändringar				
Ny regel	–	–	–	–
Ändrat regleringsbelopp avseende tre år tidigare	-3 527	-37 998	-63 937	0
Övrigt	–	–	–	–
Differens mot förslag i budgetpropositionen	–	–	–	–
Ny prognos	6 505 377	6 693 923	6 316 934	6 504 320
Differens i 1000-tal kronor	-40 180	-95 107	-133 371	-56 873
Differens i procent	-0,6	-1,4	-2,1	-0,9

Det slutliga utfallet för år 2010 av ålderspensionsavgifterna är nu fastlagt. Regleringsbeloppet för år 2013 blev 434 miljoner kronor som läggs till avgiftsprognosen.

Ändrade makroekonomiska antaganden

Antaganden om timlöneutvecklingen har gjort att prognoserna minskat något. För år 2011 som av modelltekniska skäl ingår i beräkningen av framtida medelbelopp sjönk antaganden om timlönen från 4,0 till 2,6 procent per år vilket påverkar alla framtida medelbelopp utom den s.k. ”korken” (ett fast belopp på ett inkomstbelopp) fr.o.m. år 2012. Inkomstbasbeloppet har enligt nya antaganden höjts fr.o.m. år 2013, vilket påverkar prognosen endast för den s.k. ”korken” från detta år.

Ändrat regleringsbelopp avseende tre år tidigare

Regleringsbeloppet för år 2010, som påverkar anslaget år 2013, blev något lägre jämfört med föregående prognos. Som en följd av ändrade utgiftsprognoser har prognosen för regleringsbeloppet sänkts även för år 2011 och 2012 (som påverkar anslaget 2014 och 2015).

Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget

Prognos. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Pensioner från AP-fonderna	236 112 000	255 463 000	261 544 000	270 286 000	281 790 000
Övriga utgifter från AP-fonderna	2 508 000	2 572 000	2 616 000	2 663 000	2 734 000
Summa under utgiftstaket	238 620 000	258 035 000	264 160 000	272 949 000	284 524 000
Premiepensioner	2 453 000	3 336 000	4 327 000	5 535 000	6 966 000
Summa ålderspensionssystemet	241 073 000	261 371 000	268 487 000	278 484 000	291 490 000

De utgifter som redovisas i detta avsnitt omfattar den inkomstgrundade ålderspensionen, dvs. förmånerna tilläggspension, inkomstpension och premiepension. Dessa förmåner finansieras via AP-fonderna och premiepensionssystemet. Även AP-fondernas administrationskostnader, förvaltningsavgifter och kostnadsersättningar till Pensionsmyndigheten och Skatteverket m.fl. ingår i de utgifter som redovisas. Dessutom ingår överföringar av pensionsrätter till de europeiska gemenskaperna enligt lag (2002:125).

Utgifterna för de inkomstgrundade ålderspensionerna ingår inte i statens budget. AP-fondernas utbetalningar och administrationskostnader m.m. redovisas ändå under statens utgiftstak. Premiepensionerna redovisas däremot inte under utgiftstaket.

Analys

Utgifterna för de inkomstgrundade pensionsförmånerna ökade med knappt 0,1 miljarder kronor år 2011 och beräknas öka med 17 miljarder kronor år 2012 och 20 miljarder kronor år 2013. Under åren 2014 – 2016 beräknas utgifterna öka med ungefär 10 miljarder kronor per år i genomsnitt. Variationerna förklaras huvudsakligen av indexeringen av pensionerna, se avsnittet Prognoser för inkomstindex och balanstal.

Frånsett de variationer som orsakas av indexeringen ökar utgifterna för de inkomstgrundade ålderspensionerna. Utgiftsökningen beror på ett ökat antal ålderspensionärer, att en allt större andel av pensionärerna har inkomstgrundad ålderspension och att medelpensionen ökar eftersom nyttillkommande pensioner i genomsnitt är högre än pensionerna i beståndet.

Antalet med inkomstgrundad ålderspension kan beräknas som summan av antalet tilläggspensioner för födda 1937 eller tidigare och antalet inkomstpensioner. Då bortses från dem som endast har premiepension. I december 2011 var antalet med inkomstgrundad pension enligt denna definition 1 837 000. Det beräknas att detta antal har vuxit till 2 077 000 i december 2016.

Antalet tilläggspensioner var 1 835 000 i december 2011, dvs. något färre än antalet med inkomstgrundad ålderspension. Antalet tilläggspensioner beräknas vara 2 052 000

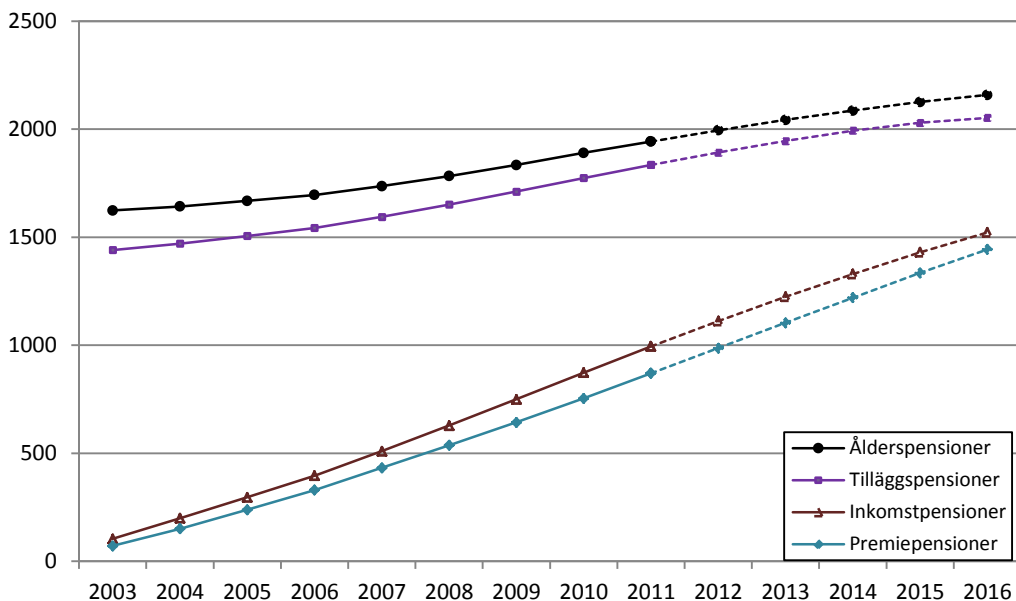
i december 2016, ungefär 25 000 färre än antalet med inkomstgrundad pension. De som fyller 61 år från och med 2015 har inte rätt till någon tilläggspension.

Antalet inkomstpensioner var 995 000 i december 2011 och beräknas vara 1 522 000 i december 2016. Orsaken till den kraftiga ökningen är att allt fler födelseårgångar får rätt till denna förmån.

Antalet premiepensioner är färre än antalet inkomstpensioner trots att ungefär 15 000 personer, de flesta under 65 år, endast har premiepension. Det finns ungefär 120 000 pensionärer över 65 år med inkomstpension som ännu inte har tagit ut premiepension. I några fall har de inte heller rätt till premiepension. Antalet premiepensioner var 870 000 i december 2011 och beräknas vara 1 444 000 i december 2016.

Diagrammet nedan visar hur antalet inkomstgrundade ålderspensioner har utvecklats sedan 2003 och hur antalet beräknas fortsätta att öka. Dessutom redovisas antalet ålderspensioner totalt (inklusive personer med endast garantipension).

Antal ålderspensioner samt antal tilläggspensioner, inkomstpensioner och premiepensioner i december, 1 000-tal

En orsak till att antalet inkomstgrundade ålderspensioner har ökat är att antalet med tidigt uttag av ålderspension har ökat. År 2009 skedde dock en uppbromsning. Antalet och andelen 61-åringar med inkomstpension blev lägre 2009 jämfört med 2008. Mellan 2009 och 2011 sjönk denna andel ytterligare något. Antalet inkomstpensioner under 65 år ökade ändå eftersom antalet 63- och 64-åringar med inkomstpension ökade relativt kraftigt. Under de första månaderna 2012 har andelen 61-åringar med tidigt uttag ökat ganska kraftigt jämfört med motsvarande period åren innan.

Den tabell som följer nedan visar hur andelen 61-åringar med inkomstpension har utvecklats och vilken bedömning som har gjorts för kommande år. Denna bedömning har stor inverkan på prognosen över det totala antalet med tidigt uttag. Andelen bedöms öka ganska kraftigt i år. För åren efter 2012 antas att andelen blir ungefär som ett genomsnitt av 2011 och 2012. Dessa bedömningar är osäkra. Det är möjligt att det nu sker ett trendbrott och att andelen med tidigt uttag kommer att bli betydligt högre. Å andra sidan är det möjligt att ökningen hittills under 2012 är tillfällig.

Andel 61-åringar med inkomstpension, % (bas: antal 61-åringar i befolkningen)

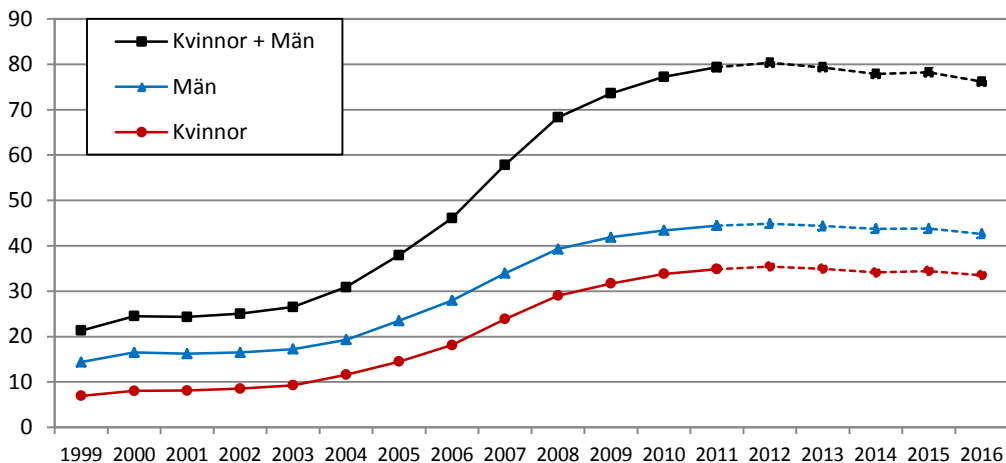
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013-2016
Kvinnor	2,6	3,1	3,8	4,4	5,8	6,3	5,7	5,6	5,5	6,3	5,9
Män	4,7	5,4	6,3	6,6	7,4	7,7	7,6	7,4	7,4	8,3	7,8

Det kan finnas flera skäl till att en person väljer att ta ut sin ålderspension före 65 års ålder. Några exempel:

- En del väljer att sluta att förvärvsarbeta helt eller delvis före 65 års ålder. De väljer att i stället få sin försörjning från ålderspension, kanske i kombination med tjänstepension.
- En del tar ut sin ålderspension tidigt och placerar pensionsbeloppet i kapitalförsäkringar eller på annat sätt samtidigt som de fortsätter att förvärvsarbeta.
- En del personer med sjukersättning kompletterar sjukersättningen med ålderspension.
- Personer som blir av med sin sjukpenning eller sjukersättning kan då välja att börja ta ut sin ålderspension.
- En annan grupp kan vara personer som är arbetslösa och inte har rätt till arbetslöshetsersättning och därför påbörjar sitt pensionsuttag tidigt.

Pensioneringsbeteendet de senaste åren kan ha påverkats av till exempel den kraftiga konjunkturedgången 2008, den högre arbetslösheten, balanseringen och de därmed sänkta inkomstpensionerna samt vissa regeländringar inom skattelagstiftningen och sjukförsäkringen. Den konjunkturedgång som pågår kan påverka pensioneringsbeteendet på flera sätt. Fler arbetslösa kan medföra att fler väljer ett tidigt uttag av ålderspension. Å andra sidan kan den ökade osäkerheten medföra att färre väljer att sluta förvärvsarbeta ”i förtid” och att färre väljer att ta ut sin ålderspension för att placera beloppet i kapitalförsäkringar eller dylikt.

Det diagram som följer visar antal inkomstpensioner (före 2004 tillägspensioner) som har betalats ut till pensionärer under 65 år sedan 1999 samt en prognos till 2016.

Antal personer i december med tidigt uttag av inkomstpension (före 2004 tillägspension), 1 000-tal

Antalet personer som senarelägger pensionsuttaget till efter 65 år har också ökat relativt kraftigt de senaste åren. Detta antal förväntas fortsätta att öka något. Det är dock fortfarande färre personer som tar sent uttag än tidigt uttag av ålderspension. De flesta som väljer sent uttag skjuter bara upp pensionsuttaget något eller några år medan antalet nybeviljade ålderspensioner med tidigt uttag är relativt jämnt fördelat mellan 61 och 64 år. Därför har tidigt uttag större effekt på utgifterna än sent uttag.

Medelbeloppen för inkomstpension och premiepension beräknas öka kraftigt, vilket bland annat beror på den så kallade tjugondelsinfasingen av dessa förmåner. Tidigare års reallönetillväxt bidrar också till att varje tillkommande födelseårgång med ålderspension beräknas ha en högre genomsnittlig pensionsbehållning än föregående. Medelbeloppet för inkomstpension påverkas också av indexering. Medelbeloppet för premiepension ökar beroende på att nya ålderspensionärer har kunnat arbeta in premiepensionsrätt under fler år än tidigare födelseårgångar. Medelbeloppet för premiepension påverkas även av börsutvecklingen med mera. Medelbeloppet för inkomstpension beräknas öka med mellan 6 och 12 procent per år 2012 – 2016. Medelbeloppet för premiepension ökar med mellan 7 och 20 procent per år enligt beräkningen.

Medelbeloppet för tilläggspension beräknas minska nästan varje år trots indexuppräknningar. Tjugondelsinfasingen medför att varje ny födelseårgång med ålderspension får en allt lägre tilläggspension i genomsnitt. Medelbeloppet påverkas dock positivt av att beståndet ålderspensionärer förändras. De som avlider har ofta färre intjänandeår jämfört med dem som tillkommer vilket har en höjande effekt på medelbeloppet.

År 2012 beräknas 75,5 procent av utbetalningarna utgöras av tilläggspension, 23,5 procent av inkomstpension och 1,0 procent av premiepension. År 2016 beräknas tilläggspensionens andel ha minskat till 60,8 procent. Inkomstpension beräknas då utgöra 36,8 procent av utbetalningarna och premiepension 2,4 procent. Under hela prognosperioden kommer således tilläggspension att stå för merparten av utgifterna för inkomstgrundad ålderspension. Detta beror på att personer födda 1937 eller tidigare bara har rätt till denna förmån och att de som är födda något av åren 1938 – 1953 också har rätt till tilläggspension, dock i minskande omfattning.

Jämförelse med föregående prognos

I tabellen nedan görs en jämförelse med föregående prognos som lämnades till regeringen i februari 2012.

Prognosjämförelse. Beloppen anges i 1000-tal kronor

	2012	2013	2014	2015	2016
Föregående prognosbelopp	241 092 000	257 559 000	268 329 000	280 938 000	293 791 000
Varav utgifter under utgiftstaket	238 644 000	254 312 000	264 065 000	275 471 000	286 862 000
Ändrade makroekonomiska antaganden	0	+3 453 000	-402 000	-3 211 000	-2 970 000
Volym- och strukturförändringar	+57 000	+351 000	+591 000	+790 000	+735 000
Ny regel	-	-	-	-	-
Förändring av överföringar till EG	0	0	0	0	0
Förändring av administrationskostnader	-81 000	-81 000	-94 000	-101 000	-103 000
Ny prognos utgifter under utgiftstaket	238 620 000	258 035 000	264 160 000	272 949 000	284 524 000
Förändrad prognos för premiepensioner	+5 000	+89 000	+63 000	+68 000	+37 000
Ny prognos	241 073 000	261 371 000	268 487 000	278 484 000	291 490 000
Differens i 1000-tal kronor	-19 000	+3 812 000	+158 000	-2 454 000	-2 301 000
Differens i procent	-0,0	+1,5	+0,1	-0,9	-0,8

Ändrade makroekonomiska antaganden

Inkomstpension och tilläggspension påverkas främst av inkomstindex. Om balanseringen är aktiverad påverkas dessa pensioner av balansindex i stället för inkomstindex. Tilläggspension påverkas även av prisbasbeloppet.

Jämfört med budgetunderlaget har prognosen för balansindex höjts för 2013 men sänkts för åren 2014 – 2016. Prognosen för prisbasbeloppet har höjts för alla prognosår.

Volym- och strukturförändringar

Prognosen för antalet ålderspensionärer med tidigt uttag av inkomstpension och tilläggspension har höjts. Prognosen för de retroaktiva utbetalningarna för inkomstpension och tilläggspension har däremot sänkts något.

Förändring för överföringar till EG

Prognosen för överföringar till EG:s tjänstepensionssystem är i stort sett oförändrad.

Förändring för administrationskostnader

Prognosen för AP-fondernas prestationsbaserade avgifter har sänkts. Även prognosen för kostnadsersättningarna till Pensionsmyndigheten och Skatteverket m.m. har sänkts något på sikt.

Förändrad prognos för premiepensioner

Prognosen för antalet premiepensioner har höjts. Prognosen för medelbeloppet för premiepension har också höjts för åren till och med 2015.

Medelpensioneringsålder och utträdesålder

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2012 ska Pensionsmyndigheten senast den 3 maj 2012 redovisa genomsnittsålder för uttag av pension.

Det finns flera olika sätt att definiera och beräkna genomsnittsålder för uttag av pension, ofta kallat faktisk pensionsålder. Pensionsålder kan definieras som den ålder då en person utträder ur arbetsmarknaden eller den ålder då en person beviljas eller börjar ta ut en pensionsförmån. Vi har valt att kalla det förstnämnda för *utträdesålder* och det sistnämnda för *pensioneringsålder*. Det kan ibland vara lämpligt att även betrakta sjukersättning som en pensionsförmån. Därmed blir det bättre överensstämmelse mellan utträdesålder och pensioneringsålder. En nedsatt arbetsförmåga av medicinska skäl som resulterar i sjukersättning är ett vanligt skäl till att en person i förtid lämnar arbetsmarknaden. Däremot är till exempel efterlevandepension inte av så stort intresse i detta sammanhang.

Pensionsmyndigheten har för avsikt att varje år publicera åtminstone fyra mått för att belysa pensionering, dels förväntad utträdesålder och dels tre olika mått för så kallad medelpensioneringsålder. Medelpensioneringsålder I kan även kallas medelålder för uttag av ålderspension. Medelpensioneringsålder II inkluderar sjukersättning (från 30 års ålder). Medelpensioneringsålder III inkluderar också sjukersättning men den nedre åldersgränsen har satts till 50 år. Därmed är det bättre överensstämmelse med förväntad utträdesålder som också har denna åldersgräns.

I avsnittet om utträdesålder redovisas även utträdesåldrar beräknade per årskull (kohort) och utträdesåldrar beräknade för olika länder.

Medelpensioneringsålder I har beräknats till 64,6, medelpensionsålder II till 62,5 och medelpensioneringsålder III till 63,9 för år 2011. Förändringarna från 2010 för medelpensioneringsålder I och III är mycket små. Medelpensioneringsålder II har stigit något. Utträdesåldern har beräknats till 63,3 för år 2011, en liten uppgång jämfört med 2010.

Medelpensioneringsålder

Definition

De tre olika måtten som gemensamt kallas medelpensioneringsålder är mått för genomsnittlig pensioneringsålder efter det att en justering har gjorts så att måtten inte påverkas av att olika födelseårgångar är olika stora. De som endast har premiepension betraktas inte som ålderspensionärer vid beräkningarna. De ålderspensionsförmåner som beaktas är således inkomstpension/tilläggs pension och garantipension. Lägsta möjliga ålder för uttag av ålderspension är 61 år men de allra flesta väljer än så länge att börja ta ut sin ålderspension vid 65 års ålder. Måtten påverkas också av hur många som väljer att vänta till efter 65 års ålder innan de påbörjar pensionsuttaget.

I måtten medelpensioneringsålder II och III ingår även sjukersättning. En persons pensioneringsålder definieras i dessa fall som den ålder då han eller hon får sjukersättning eller påbörjar sitt uttag av ålderspension och inte hade sjukersättning dessförinnan. Vid beräkningen väljs en nedre åldersgräns. Två åldersgränser tillämpas, 30 år respektive 50 år. Vid beräkningen bortses från dem som hade sjukersättning eller aktivitetsersättning dessförinnan. Sjuk- och aktivitetsersättning infördes 2003. För åren före 2003 ingår i stället förtidspension/sjukbidrag i måtten.

Personer som endast har avtalspension eller en privat pensionsförsäkring ingår inte i måtten. Det är först när de får ålderspension eller sjukersättning från socialförsäkringen som de betraktas som "pensionärer". Andra pensionsförmåner, som till exempel efterlevandepension, ingår inte i beräkningarna.

De olika måtten för medelpensioneringsålder mäter *inte* vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärvsarbeta. Det är till exempel tillåtet att ta ut hel ålderspension och fortfarande förvärvsarbeta.

Både ålderspension och sjukersättning kan utges i olika nivåer, hel, $\frac{3}{4}$, halv och $\frac{1}{4}$. Övergångsvis finns också nivån $\frac{2}{3}$ för sjukersättning. Vid beräkningen över medelpensioneringsålder tas hänsyn till de olika nivåerna. Om en person får halv sjukersättning vid 55 års ålder betraktas detta som en "halv" pensionering. Om en person som tidigare har haft halv sjukersättning får hel sjukersättning vid till exempel 60 års ålder betraktas också detta som en halv pensionering.

Om en person med sjukersättning blir rehabiliterad och inte längre får sjukersättning betraktas detta i beräkningarna som en negativ pensionering. Om en person med ålderspension väljer att upphöra med pensionsuttaget betraktas detta i beräkningen också som en negativ pensionering.

Måtten för medelpensioneringsålder kan påverkas av regeländringar eller administrativa förändringar, till exempel ändrade genomströmningstider för pensionsärenden. I vissa situationer kan det dock vara olämpligt att låta måtten påverkas av en regeländring. Måtten bör belysa förändrade "pensioneringsbeteenden". En regeländring kan initialt eller under några övergångsår medföra att måtten påverkas på ett sätt som inte är önskvärt och ge orimliga resultat. I sådana fall kan de formler som används för att beräkna måtten behöva justeras.

År 2008 genomfördes flera regeländringar som påverkade sjukersättningen. Bland annat togs tidsbegränsad sjukersättning bort från och med 1 juli 2008. Övergångsregler medför att denna regeländring får successivt genomslag under några år. År 2008 och 2009 påverkades medelpensioneringsålder II och III påtagligt av detta när de beräknades med den metod som använts tidigare. Indragningar av tidsbegränsad sjukersättning har medfört att ovanligt många har "rehabiliterats" vilket i måtten har betraktats som negativa pensioneringar. De medelpensioneringsåldrar som räknades fram för framför allt 2009 med tidigare formler var av det skälet inte rimliga. Därför har definitionen av medelpensioneringsålder II och III förändrats. Från och med 2008 betraktas inte längre tidsbegränsad sjukersättning som "pension" när måtten beräknas.

Resultat

Medelpensioneringsålder I (medelålder för uttag av ålderspension)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	64,9	64,8	64,9
1999	64,9	64,7	64,8
2000	64,9	64,7	64,8
2001	64,9	64,8	64,8
2002	64,9	64,7	64,8
2003	64,9	64,8	64,8
2004	64,9	64,7	64,8
2005	64,8	64,7	64,8
2006	64,8	64,7	64,7
2007	64,7	64,5	64,6
2008	64,7	64,6	64,7
2009	64,7	64,6	64,6
2010	64,7	64,6	64,7
2011	64,7	64,6	64,6

Medelpensioneringsålder I är något under 65 år, något högre för kvinnor än för män. Orsaken till att medelpensioneringsålder I är under 65 år är att det är vanligare med uttag före 65 års ålder än sent uttag av pension. Tidigt uttag är vanligare bland män än bland kvinnor.

Medelpensioneringsålder I har tidigare minskat, men efter 2006 kan man betrakta den som i stort sett konstant. Både antalet personer med tidigt uttag och antalet personer som senarelägger pensionsuttaget har ökat. Det har i stort sett tagit ut varandra.

Den tabell som följer visar hur stor andel i olika årskullar som beviljas ålderspension fördelat på vid vilken ålder uttaget påbörjas. Som framgår minskar andelen som påbörjar sitt pensionsuttag vid 65 år. Både andelen som påbörjar uttaget före 65 år och efter 65 år har ökat. Andelen som påbörjade uttaget vid 61 års ålder har dock minskat de senaste åren.

När man tolkar tabellen bör man komma ihåg att ärendehandläggningen kan påverka resultatet, inte bara ålderspensionärernas önskemål. Den stora andelen som tog ut pension vid 66 års ålder för 1944 års födda beror troligen delvis på att det fanns ärendebalanser vid utgången av 2009 så att några fick sin ålderspension något senare än önskat.

Andel* som nybeviljats allmän pension i åldrarna 61 – 70 år, procent

Års- kull	Uttagsålder, år									
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
1938	3,7	2,3	2,3	2,1	77,6	4,2	3,2	0,8	0,3	0,3
1939	3,9	1,9	2,1	2,4	75,9	6,5	2,3	0,8	0,3	0,3
1940	3,0	2,1	2,5	3,1	76,0	5,0	2,6	0,8	0,4	0,5
1941	2,9	2,2	3,0	3,7	73,3	6,3	2,8	0,8	0,5	0,4
1942	3,4	2,9	3,4	3,9	70,9	6,2	3,4	1,2	0,5	
1943	4,0	3,1	3,6	5,3	66,5	7,1	4,4	1,2		
1944	4,7	3,4	4,8	6,0	63,4	7,9	4,0			
1945	5,2	4,2	5,3	6,1	62,1	7,2				
1946	6,1	4,8	5,5	6,8	60,1					
1947	6,4	4,7	6,0	7,5						
1948	6,0	5,0	6,7							
1949	5,9	5,4								
1950	5,9									

*Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2011. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension

Nedanstående två tabeller visar motsvarande uppgifter fördelade på kvinnor och män. Som framgår är pensionsåldern rörligare för män än för kvinnor. Mellan 50 och 60 procent av männen tar ut ålderspension vid 65 års ålder. För kvinnor är det mellan 60 och 70 procent som tar ut ålderspensionen vid 65 års ålder. Dessa andelar har minskat kraftigt. För personer födda under åren 1938 – 1940 var det över 80 procent av kvinnorna och över 70 procent av männen som tog ut ålderspensionen vid 65 års ålder.

Det är fler kvinnor än män som har sjukersättning. För dem är 65 år den naturliga pensionsåldern. Det är också fler kvinnor än män som får garantipension. Garantipension kan inte utges före 65 års ålder och de som får garantipension vinner inte så mycket på att vänta till efter 65 år med att ta ut ålderspensionen.

Andel* som nybeviljats allmän pension i åldrarna 61 – 70 år, procent. Kvinnor

Års- kull	Uttagsålder, år									
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
1938	2,1	1,6	1,9	1,6	83,2	3,7	3,0	0,6	0,3	0,3
1939	2,3	1,3	1,7	1,9	81,7	5,9	2,1	0,7	0,2	0,3
1940	2,0	1,5	2,2	2,8	80,8	4,7	2,4	0,6	0,3	0,4
1941	1,9	1,7	2,6	3,2	78,5	5,8	2,5	0,6	0,4	0,3
1942	2,5	2,2	2,9	3,4	76,1	5,7	3,1	0,9	0,4	
1943	3,0	2,4	3,2	4,8	72,0	6,6	4,0	1,0		
1944	3,6	2,8	4,3	5,4	68,7	7,6	3,8			
1945	4,2	3,6	4,8	5,5	67,6	6,9				
1946	5,5	4,3	4,9	6,4	65,4					
1947	6,0	4,1	5,5	7,1						
1948	5,4	4,4	6,3							
1949	5,2	4,8								
1950	5,2									

*Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2011. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension

Andel* som nybeviljats allmän pension i åldrarna 61 – 70 år, procent.**Män**

Års- kull	Uttagsålder, år									
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
1938	5,1	3,0	2,7	2,6	72,2	4,6	3,5	0,9	0,4	0,4
1939	5,5	2,4	2,5	2,8	70,3	7,1	2,5	1,0	0,4	0,4
1940	4,0	2,7	2,8	3,4	71,5	5,4	2,8	0,9	0,4	0,6
1941	3,9	2,7	3,3	4,1	68,3	6,7	3,0	1,1	0,6	0,6
1942	4,3	3,5	3,9	4,3	66,1	6,6	3,6	1,4	0,6	
1943	4,9	3,7	3,9	5,8	61,4	7,6	4,8	1,4		
1944	5,8	3,9	5,2	6,5	58,4	8,2	4,3			
1945	6,0	4,8	5,8	6,7	56,9	7,5				
1946	6,6	5,4	6,1	7,2	55,1					
1947	6,8	5,2	6,6	8,0						
1948	6,7	5,5	7,2							
1949	6,5	6,0								
1950	6,5									

*Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2011. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension

Medelpensioneringsålder II (nedre åldersgräns 30 år)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	61,5	62,2	61,9
1999	60,9	61,9	61,4
2000	59,9	61,2	60,5
2001	59,4	61,1	60,2
2002	58,2	60,3	59,3
2003	59,2	61,3	60,3
2004	57,8	60,3	59,1
2005	59,3	61,3	60,3
2006	61,4	62,5	61,9
2007	61,3	62,3	61,8
2008 ¹	61,6	62,5	62,0
2009 ¹	62,0	62,5	62,2
2010 ¹	61,8	62,5	62,1
2011 ¹	62,3	62,7	62,5

¹Exklusive tidsbegränsad sjukersättning från och med 2008.

Stor betydelse för hur medelpensioneringsålder II har utvecklats är förändringen av antalet nybeviljade förtidspensioner/sjukersättningar. Måttet påverkas också av åldersfördelningen bland dem som nybeviljas sjukersättning, hur många med sjukersättning som rehabiliteras, förändringar av andelen med hel eller partiell förmån samt hur många som väljer tidigt eller sent uttag av ålderspension. Som tidigare nämnts påverkas däremot måttet inte direkt av vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärvsarbeta. Det är tillåtet att ta ut ålderspension, även hel ålderspension, och ändå förvärvsarbeta.

Trots att medelpensioneringsålder II i stor utsträckning speglar vad som händer inom sjukförsäkringen är måttet ändå av intresse för ålderspensionssystemet. Om antalet personer med sjukersättning i till exempel 40-årsåldern förändras kraftigt påverkas

storleken på ålderspensionsavgifterna och inkomstindex och därmed avgiftstillgången, AP-fonden, pensionsskulden och balanstalet.

Antal nybeviljade förtidspensioner ökade mellan 1998 och 2004 vilket är det främsta skälet till att medelpensioneringsålder II minskade mellan dessa år. Den tillfälliga uppgången av medelpensioneringsåldern 2003 var en effekt av regeländringar. År 2005 och 2006 steg medelpensioneringsåldern vilket främst berodde på att antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar minskade kraftigt dessa år.

Efter år 2006 har medelpensioneringsålder II stigit de flesta åren vilket främst beror på att antalet nybeviljade (icke tidsbegränsade) sjukersättningar har minskat.

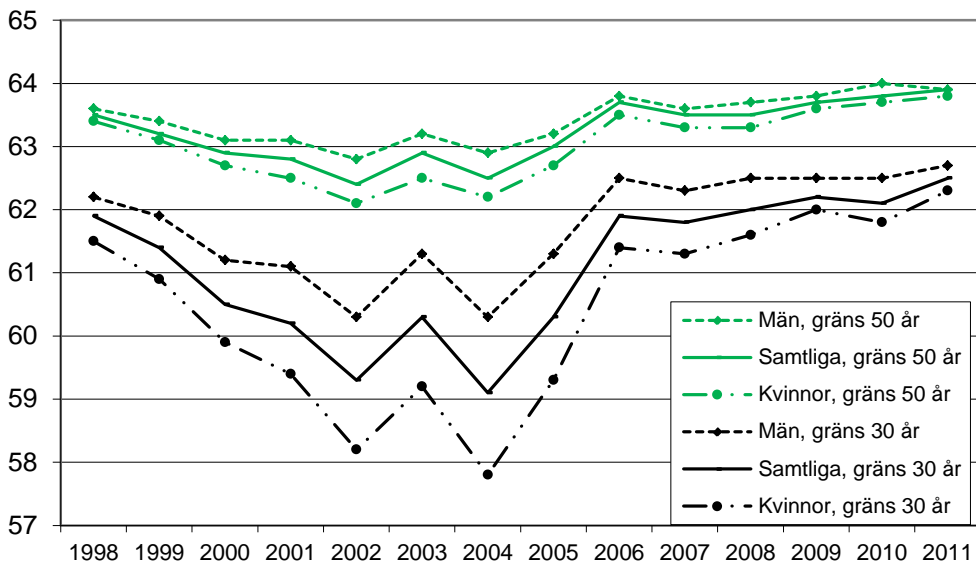
Medelpensioneringsålder III (nedre åldersgräns 50 år)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	63,4	63,6	63,5
1999	63,1	63,4	63,2
2000	62,7	63,1	62,9
2001	62,5	63,1	62,8
2002	62,1	62,8	62,4
2003	62,5	63,2	62,9
2004	62,2	62,9	62,5
2005	62,7	63,2	63,0
2006	63,5	63,8	63,7
2007	63,3	63,6	63,5
2008 ¹	63,3	63,7	63,5
2009 ¹	63,6	63,8	63,7
2010 ¹	63,7	64,0	63,8
2011 ¹	63,8	63,9	63,9

¹Exklusive tidsbegränsad sjukersättning från och med 2008.

Medelpensioneringsålder III har stigit något de senaste åren. Utvecklingen överensstämmer relativt väl med utvecklingen om 30 år sätts som gräns men svängningarna är mindre. Detta framgår också av nedanstående diagram.

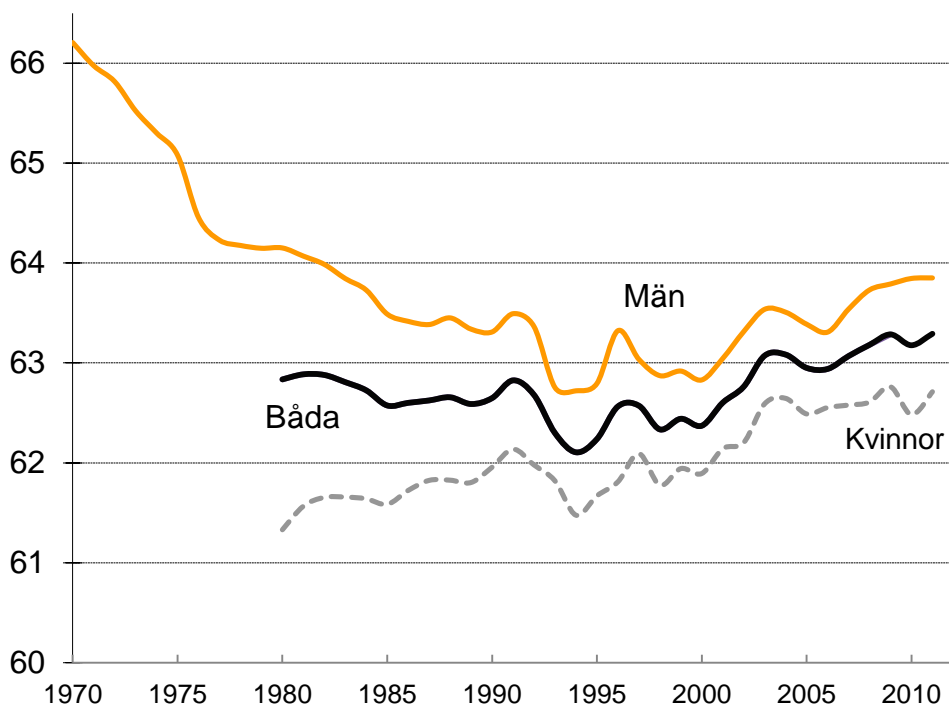
Medelpensioneringsålder II och III

Utträdesålder

Genomsnittsåldern då förvärvsarbetande lämnar arbetslivet, givet att de hör till arbetskraften vid 50 års ålder, har för 2011 preliminärt beräknats till 63,3 år. Detta innebär att den ligger på samma nivå som 2009, efter att år 2010 ha fallit tillbaka något. Utträdesåldern 2011 var (tillsammans med 2009) den högsta ålder som uppmätts sedan början av 1980-talet. Den tendens till ökning som setts sedan år 1994 (då den var 62,0 år) har åtminstone tillfälligt upphört från och med 2009. Skillnaden mellan mäns och kvinnors utträdesålder har sedan mitten av 1990-talet varit ungefär ett år, men har ökat något sedan 2006. Se diagram 1.

Diagram 1. Genomsnittlig förväntad ålder vid utträdet från arbetslivet för personer som vid 50 års ålder finns i arbetskraften (förväntad utträdesålder)

Källa: Bearbetningar av data från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

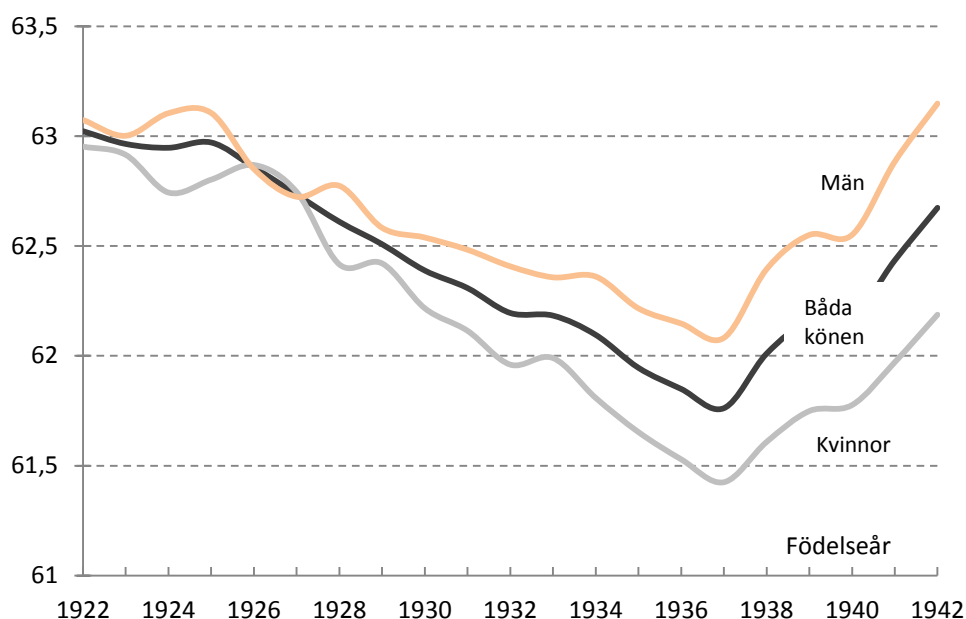
Utträdesåldern, som den ovan redovisas, ger en ögonblicksbild för året i fråga. Den anger den ålder då årets 50-åringar i genomsnitt lämnar arbetsmarknaden, förutsatt att de vid högre åldrar får samma arbetskraftsdeltagande som successivt äldre personer hade under *samma* år. 50-åringarna antas alltså, när de blir t.ex. 65 år, ha samma arbetskraftsdeltagande som dagens 65-åringar har. Utträdesåldern innehåller därmed ett slags prognosmoment, eller rättare sagt antagandet om ett "fortvarighetstillstånd", på liknande sätt som i befolkningsstatistikens beräkningar av förväntad återstående medellivslängd vid en viss ålder. Utträdesåldern beräknad på ovanstående sätt kan lämpligen kallas den *förväntade utträdesåldern*.

Kohortvis utträdesålder

Det går också att beräkna genomsnittsåldern vid vilken en viss årskull lämnade arbetskraften, den *kohortvisa utträdesåldern*. Detta ställer högre krav på historiskt datamaterial. Vill man i år (2012) beräkna utträdesåldern för exempelvis personer födda 1942 behövs data för arbetskraftsdeltagandet från 1992 (då de var 50 år) och framåt, och likafullt behöver man därtill göra antaganden om arbetskraftsdeltagandet från 2012 och framåt, dvs. efter 70 års ålder. För yngre personer, t.ex. födda 1952, är det inte möjligt att beräkna kohortvisa utträdesåldrar, eftersom de ännu 2012 bara är 60 år gamla.

Utträdesåldrar för olika kohorter visas i diagram 2. Personer födda 1937 har haft den hittills lägsta utträdesåldern, drygt 62 år. För kohorterna 1938-1942 har en gradvis höjning skett, så att personer födda 1942 beräknas få en utträdesålder på 62,7 år. Möjligen har det reformerade pensionssystemet inverkat på höjningen, med bl.a. dess regler om att pensionsrätt tjänas in fullt ut i det reformerade systemet efter 65 års ålder. Vidare kan höjningen år 2003 av åldern för "avgångsskyldighet" från 65 till 67 år enligt lagen om anställningsskydd ha spelat viss roll.

Diagram 2. Genomsnittlig ålder vid utträdet från arbetslivet för personer som vid 50 års ålder finns i arbetskraften, för olika födelseårgångar (kohortvis utträdesålder)

Källa: Bearbetningar av data från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU). Observera skillnaden i skala mellan Diagram 1 och 2.

Relationen mellan förväntad och kohortvis utträdesålder är komplicerad. Anta, för att ta ett extremt exempel, att arbetskraftsdeltagandet i procent av befolkningen under lång tid har varit konstant över tiden i alla åldrar. Under ett visst år sker sedan en proportionsvis lika stor nedgång i alla åldrar, varefter arbetskraftsdeltagandet ligger kvar på de nya lägre nivåerna för all framtid. Förändringen lämnar den förväntade utträdesåldern opåverkad – beräkningen görs ju enbart med data för det aktuella året. Den kohortvisa utträdesåldern för personer som fyller 50 år *efter* att förändringen ägt rum blir likaså opåverkad. För personer som vid förändringen redan är 50 år sker däremot en sänkning av den kohortvisa utträdesåldern. Störst blir sänkningen för dem som nyss fyllt 50 år; deras arbetskraftsdeltagande sjunker för alla framtida år, från och med 51 års ålder, medan arbetskraftsdeltagandet under ”basåldern” 50 år inte påverkats. För personer som är relativt gamla redan när förändringen sker blir det sänkningen däremot liten. En 65-åring exempelvis får bara sitt eventuella arbetskraftsdeltagande från och med 66 års ålder sänkt.

I den rapport om anslagsbelastning och prognos som utarbetades för två år sedan (2010-05-05) behandlades utbildningsnivåns betydelse för utträdesåldern mer utförligt. Personer med relativt hög utbildning har av flera skäl högre utträdesålder än personer med relativt låg utbildning. För personer i den lägsta utbildningsnivån (enbart förgymnasial utbildning) var den kohortvisa utträdesåldern för årskull 1939 ungefär 62 år, medan den var 63,7 år bland personer med eftergymnasial utbildning på 3 år eller längre (de med forskarutbildning inbegripna):

Förgymnasial utbildning	61,7 år
Gymnasieutbildning kortare än 3 år	62,5 år
Gymnasieutbildning 3 år	62,9 år
Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år	63,2 år
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	63,5 år
Forskarutbildning	65,0 år

Dessa skillnader gör att en viss del av ökningen även i den totala förväntade utträdesåldern kan förklaras av de stora förändringar som skett i befolkningens utbildningsstruktur.

Utträdesåldern i internationellt perspektiv

Det är svårt, ibland meningslöst, att jämföra officiella och lagreglerade pensionsåldrar mellan olika länder. Olika länder har olika regler och villkor ifråga om rörlig pensionsålder. Det finns vidare olika tillgång till och regler för uttag av förtidspension, sjukpension, arbetsmarknadspension och vad olika ersättningsformer kan kallas. Det förekommer också att åldersgränserna är olika för olika delar av arbetsmarknaden – detta gäller även för Sverige, och i ännu högre grad förr.

Statistiken över arbetsmarknadsdeltagande är emellertid rimligt harmoniserad genom internationella överenskommelser om arbetskraftsundersökningar, ”labour force surveys”, som insamlas och publiceras bl.a. av ILO och OECD. Härigenom är det möjligt att beräkna utträdesåldrar för andra länder enligt samma principmodell som ovan redovisas för Sverige.

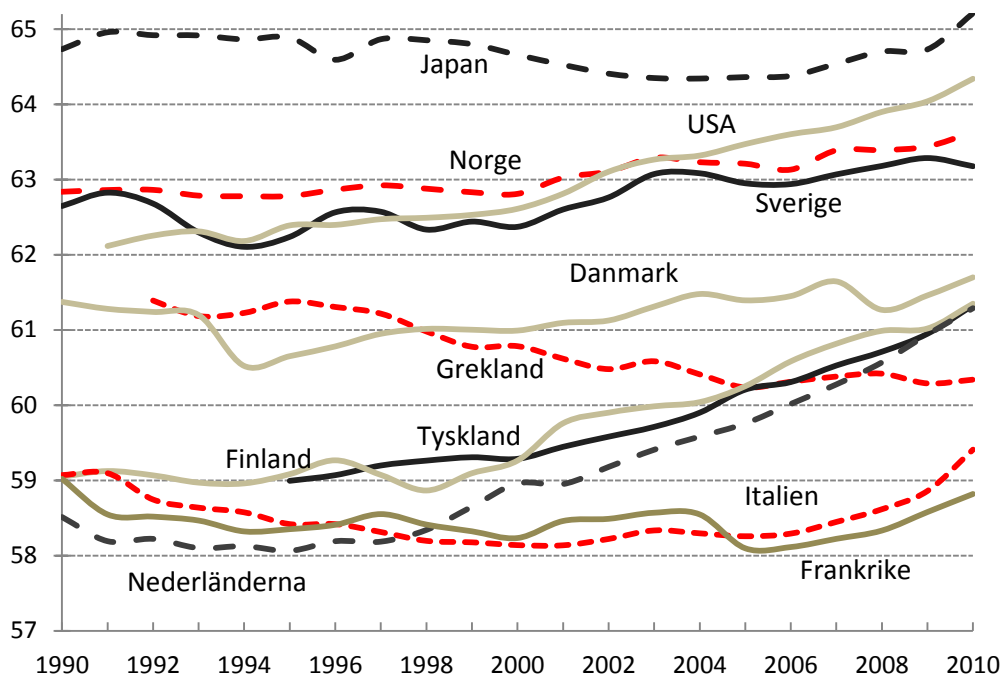
Vid en jämförelse framgår att Sveriges utträdesålder, både för män och kvinnor, ligger ganska högt i förhållande till många andra länder. Detta gäller särskilt om man jämför med länder i Europa. Bland europeiska länder är det nämligen bara Norge (marginellt)

och Island som har högre utträdesåldrar. Några länder i Europa har så låga utträdesåldrar som 58-59 år. Länder med höga utträdesåldrar finns främst utanför Europa, däribland USA och Japan. Vad gäller skillnaderna mellan män och kvinnor kan noteras att skillnaderna är jämförelsevis små i Sverige, där män har ungefär ett års högre utträdesålder än kvinnor. Länder med stora skillnader är delvis sådana där de officiella ålderspensionsåldrarna är lägre för kvinnor än för män.

När det mer allmänt gäller att finna orsaker till olikheterna mellan länder är det svårt att finna enkla uttömmande förklaringar. En del ryms antagligen i den obestämda kategorin ”kulturella skillnader”. Ett enkelt samband mellan utträdesåldern och den allmänna levnadsstandarden, mätt som exempelvis BNP per capita, är svårt att se. I båda ändarna av diagrammen finns en blandning av rikare och fattigare länder i denna bemärkelse. Om det finns mer specifika samband med pensionsnivåer och andra ersättningsnivåer i de allmänna socialförsäkringssystemen är en fråga som kan vara värd ytterligare utredning.

Liksom i Sverige har man under de senaste 10-15 åren kunnat se en stigande utträdesålder i flera andra länder, se diagram 3. Norge, Danmark, Finland, Tyskland, Nederländerna och USA hör till dem. Till viss del kan orsakerna också vara likartade, inte minst en kraftig strukturell förskjutning mot ökad andel välutbildade i tungt vägande befolkningsgrupper.

Diagram 3. Genomsnittlig förväntad utträdesålder i några länder 1990-2010

Källa: Bearbetningar av data från ILO och OECD.